

Prijs f 2,50

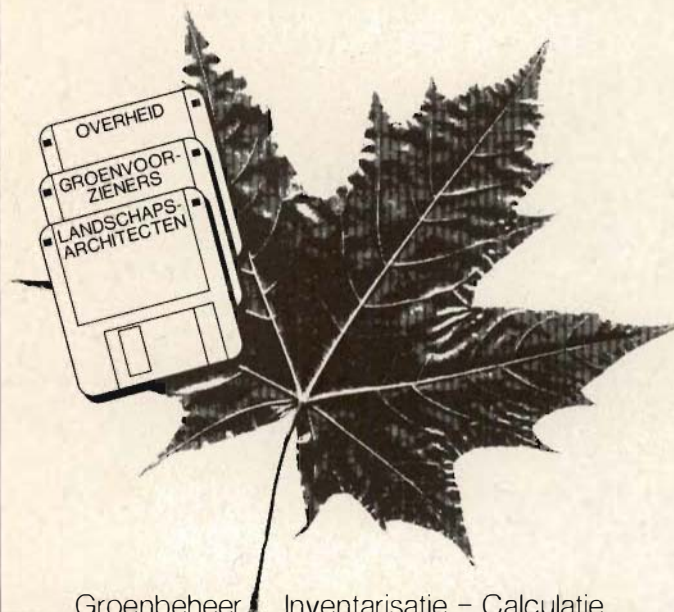
bomen | nieuws

Nummer 2 - zomer 1994

Een uitgave van de Bomenstichting

SOFTWARE VOOR DE GROENSECTOR

Groenbeheer - Inventarisatie - Calculatie
Boekhouding - Plantselectie - Projectadministratie
Plantlijsten - Besteladministratie - RAW - Facturering

Bel of fax voor documentatie of demodiskette

Bakker, Spees & Werkman

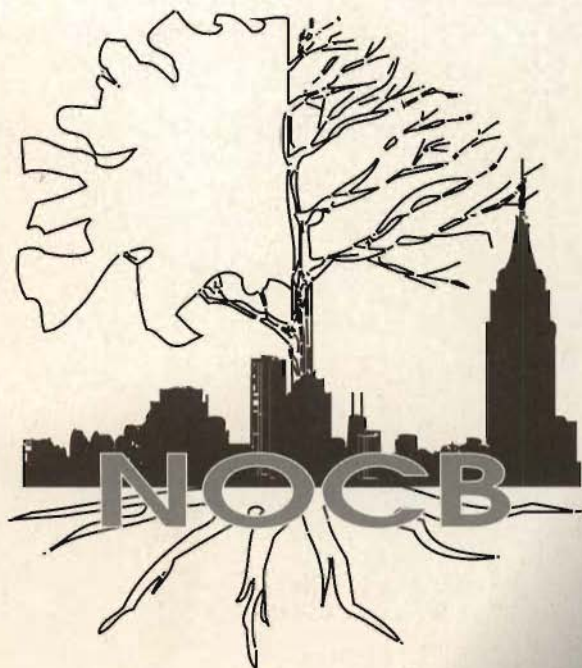
prinsengracht 76 1015 dx amsterdam
telefoon 020-6381489 fax 020-6384302

Mr B.M. Visser

*Juridisch Raadgever
Natuur, Bos en Landschap*

*Hessepas 23, 6931 HK Westervoort
telefoon en fax: 08303 - 11062*

- **Advies**
- **Onderzoek**
- **Taxatie en wetgeving**
- **Presentaties en voorlichting**

Boomtechnisch Adviesburo

Beëdigd taxateur voor bomen en houtige gewassen

N.O.C.B.

Postbus 168 - 6930 AD Westervoort

Telefoon 08303 - 17550
of 06 - 52948015

HET N.O.C.B. VOOR ONAFHANKELIJK ONDERZOEK, ADVIES EN TAXATIE

Personen, instellingen en bedrijven werkzaam in de boomverzorging

Boomverzorging

Tuincreatief Aldering

Aanleg van natuurtuinen, Boomverzorging, Adviesbureau
Wittebrinkweg 8, 7021 KL ZELHEM
08340-24356 fax: 08340-30811

Veronica van Amerongen Boomverzorging

Postbus 15318
1001 MH AMSTERDAM
02206-5475

Boomverzorging Hoveniersbedrijf Cees van Amerongen

Sparrenlaan 5, 3951 XN MAARN
03432-3079

Boomverzorging Amsterdam

Zuiderakerweg 127
1069 MG AMSTERDAM
020-6191115 fax: 020-6105241

Arbor Boomverzorging

H.J.G. Slootjes
De Mors 46, 7627 MB BORNERBROEK
05408-41730 fax: 05408-41027

Arbori - Arnhem

Boomverplanting, verzorging, velling, onderzoek en advies, groeiplaatsverbetering, boomkokers, klim- en verankeringsmaterialen, inventarisatie en beheersplannen
Vredesteinstraat 4, 6665 LG DRIEL
08306-22718 fax: 08306-23823
autotel.: 06-52832036

Baltussen Boomverzorging

Regerweg 21
5653 AV EINDHOVEN
040-516940 (ook faxnummer)

Boogaart Hengelo BV

Groenprojecten, boomverzorging
Parelstraat 2
Postbus 940,
7550 AX HENGEL0 (Ov)
074-436000 fax: 074-426246

Boogaart Almere BV

Groenprojecten, boomverzorging
De Steiger 170, Postbus 50236
1305 AE ALMERE
036-5311454 fax: 036-5316994

Boomtotaalorg

Onderzoek, Advies, Verzorging en Verplanting
van Jaarsveld/van Scherpenzeel
Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
03409-1880 fax: 03409-2366

Borotop

Kasteelstraat 13
6085 BH HORN
04758-2784 (ook faxnummer)

Borren Boomverzorging

Enschede, Zwolle, Arnhem, Apeldoorn
Twelloseweg 17 A
7419 BJ DEVENTER
05700-13269

Hans Brand Boomverzorging

Molendijk 183
3361 EM SLIEDRECHT
01840-14526

Gebr. M. en W. Bron B.V.

Aann. bedrijf voor aanleg en onderhoud groenvoorzieningen, boomverzorging, grond- en bestratingswerken
Beemdstraat 16
4158 EM DEIL
03457-1644 fax: 03457-1928

B. S.I. Bomenservice

Postbus 79, 3956 ZS LEERSUM
03430-13100/12586

B.T.L. Uitvoering B.V.

Rijksweg 11/Postbus 24
5076 PB HAAREN/5076 ZG, HAAREN
04117-2036

Busser

Hoogwerkerverhuur en boomonderhoud
Boomverplanting, groeiplaatsverbetering
St. Teunismolenweg 48
6534 AG NIJMEGEN
080-558367 fax: 080-541464

'Het Cambium' Boom- en landschapsverzorging

Onderzoek, advies, verzorging, stand-
plaatsverbetering
Meldijk 25
1911 BA UITGEEST
02513-12225 fax: 02513-10120

Catalpa Boomverzorging

Duivenvoordestraat 42
2013 AG HAARLEM
023-424301

Copijn Utrecht Boomchirurgen B.V.

Postbus 9177
3506 GD UTRECHT
030-610908 fax: 030-612140

Devobo Totaal

Advies, techniek en uitvoering in de groene ruimte; levering van o.a. verkeersgeleiding en boompalen van inlands eiken
Jan Steenstraat 12
7412 TC DEVENTER
05700-10909 (ook faxnummer)

van Doorn

Boom- en landschapsverzorging
Wieksloterweg wz 21
3763 LJ SOEST
02155-10167

Gielissen Boomverzorging

Radioweg 3
5836 CD SAMBEEK
08855-78982 (ook faxnummer)

Grontmij N.V.

Postbus 203
3730 AE DE BILT
030-767911

Heidemij Realisatie B.V.

Bomendienst
Marowijne 80/Postbus 177
7300 AD APELDOORN
055-334411

Tuintechniek Walter van Helvoirt B.V.

Afd. Boomverzorging
Berkelseweg 10A
5056 HZ BERKEL ENSCHOT
013-332275/333234

Hofboom

Boomverzorging, handel in zware bomen, rooien
Schoorstraat 19
5071 RA UDENHOUT
04241-3095

Hogenboom Boomverzorging

Prieelvogelweg 2
1349 CG ALMERE-OOST
036-5384112

Konijnenberg Bos en Groen

Bos-, boom- en groenvoorziening
Postbus 170
6960 AD EERBEEK
08338-54212

Kruiswijk Boomverzorging B.V.

Kruiswijk Groep Vlist, V.T. Pfeiffer
Oost-Vlisterdijk 36, 2855 AD VLIST
01821-1133 fax: 01821-3053

Wim Kruijk Boomverzorging

John Franklinstraat 41
1056 SX AMSTERDAM
020-6182985 fax: op verzoek

G. de Kruyff Boomverzorging

Gespecialiseerd in monumentale bomen
Vieweg 1
3931 MA WOUDEBERG
03498-65068

Bedrijven die de Bomenstichting financieel ondersteunen

Rob Manuel Boomverzorging
Noordsebos 30
1506 MP ZAANDAM
075-159394

Nationale Bomenbank B.V.
Onderzoek, Inventarisatie, Verzorging,
Registratie, Leveren en Verplanten van
grote bomen
Postbus 37,
3360 AA SLIEDRECHT
01840-33432

Quercus Boomverzorging & Advisering
Hoogwerkerhuur (14 en 20 meter),
Groeiplaatsonderzoek en verbetering, in-
ventarisatie en geautomatiseerde
beheerplanning, gediplomeerde boomver-
zorgers, beëdigd boomtaxateur
Postbus 1232, 7801 BE EMMEN
05919-12707 fax: 05919-12390

Lou Roefs Boom- en Tuinverzorging
Stalbergweg 18,
5913 BR VENLO
077-546472 (ook faxnummer)

Bas Tanzarella Boomverzorging
Postbus 61
2957 ZH NIEUW-LEKKERLAND
01848-4496/06-52732933

v.d. Vorst Boomverzorging
Groencentrum
Vaarselstraat 48,
5711 RE SOMEREN
04937-95093

'De Vertakking' Boomverzorging
Inventarisatie, beheersplannen,
groeiplaatsverbetering en advisering
Mariëngaarderweg 13
9074 TL HALLUM
05183-1131 fax: 05183-2344

Maurits Zeinstra Boomverzorging
Beslingadijk 13
9009 XC FRIENS
05660-1024

Willem Zevenbergen Boomverzorging
van Wassenaersheuvel 86
6862 XW OOSTERBEEK
085-334926

Advies en onderzoek

HOLTLAND Dendroconsult
raadgevers in boom- en bosbeheer
Rembrandtlaan 31
3904 ZK VEENENDAAL
08385-12917

N.O.C.B. Boomtechnisch Adviesbureau
Postbus 168
6930 AD WESTERVOORT
08303-17550

OMEGAM Groenadvies
Onafhankelijk onderzoek, advies en taxatie
H.J.E. Wenckenbachweg 120
1096 AR AMSTERDAM
020-5976641 fax: 020-5976777

Onderwijs

**Agrarisch Opleidings Centrum
"De Groene Welle"**
Centrum voor Tuinbouwonderwijs
Margrietstraat 2,
8019 ZD ZWOLLE
038-216041

**Agrarisch Opleidings Centrum
"Groene Delta"**
Lagere Agrarische School
"de Groene Zoom"
Groene Zoom 40,
331 5 LA DORDRECHT
078-216464

**Agrarisch Opleidings Centrum
Friesland**
Opleidingen boomverzorging
Postbus 831
8901 BP LEEUWARDEN
058-890290

**Agrarisch Opleidings Centrum
Midden-Nederland**
Cursus Beheer van Bomen
Randhoeve 2
Postbus 210
3990 GA HOUTEN
03403-77024 fax: 03403-77808

**Agrarisch Opleidings Centrum
Alkmaar**
Streekschool Groene Sector
Drechterwaard 116, 1824 EX ALKMAAR
072-610934

**Agrarisch Opleidings Centrum
Midden- en Oost Brabant**
Locatellistraat 5
5654 JB EINDHOVEN
040-521623

IPC groene ruimte
Postbus 393
6800 AJ ARNHEM
085-550100

Taxateurs

J.O.J. Copijn en T.H. Bakker
Makelaars en taxateurs in bomen en ge-
wassen
Postbus 9177
3506 GD UTRECHT
030-612194

Wim Kruijk
Wim Kruijk Boomverzorging
John Franklinstraat 41
1056 SX AMSTERDAM
020-6182985

Ing H. Rogaar
Beëdigd taxateur voor bomen
technisch adviseur N.O.C.B.
Postbus 168
6930 AD WESTERVOORT
08303-17550

Huib Snee
B.S.I. Bomenservice
Postbus 79
3956 ZS LEERSUM
03430-13100/12586

Frans van Jaarsveld
Boomtotaalorg
Overeind 42
3998 JB SCHALKWIJK
03409-1880

Henk van Scherpenzeel
Boomtotaalorg
Overeind 42
3998 JB SCHALKWIJK
03409-1880

Leen Hoogstad
Arbori - Arnhem
Vredesteinstraat 4
6655 AG DRIEL
08306-22718

Mark Hogenboom
Hogenboom Boomverzorging
Prieelvogelweg 2
1349 CG ALMERE-OOST
036-5384112

Maurits Zeinstra
Maurits Zeinstra Boomverzorging
Beslingadijk 13
9009 XC FRIENS
05660-1024

Evert Ros
OMEGAM Groenadvies
H.J.E. Wenckenbachweg 120
1096 AR AMSTERDAM
020-5976641

Veronica van Amerongen
Veronica van Amerongen Boomverzorging
Postbus 15318
1001 MH AMSTERDAM
02206-5475

Luc Noordman
Int. Consulting Arborist
Het Masker 93
3823 AV AMERSFOORT
033-559603

Maarten Windemuller
Van Heeksbleeklaan 70
7522 LB ENSCHEDE
053-359118

bomenstichting

Oudegracht 201 ^{bis}, 3511 NG UTRECHT telefoon: 030 - 340778 fax: 030 - 310331

Dit overzicht wordt jaartijks herzien (december 1993)

Op de voorpagina:

Op de eerste dag van de
lente werd een
monumentale iep in het
Wilhelminapark in Utrecht
opgeknapt. Dit gebeurde
ter gelegenheid van de
ondertekening van de
overeenkomst voor het
omvangrijke
restaurantplan van het
VSB Fonds. Zie het artikel
op bladzijde 44.

foto: Edwin Koot

In dit nummer ...

38

Het groene goud

Nadat de tropische regenwouden waren ontdekt als goedkope leverancier van duurzaam hout, vindt nu een herontdekking plaats door organisaties die het woud willen behoeden voor verdere ondergang. Dat het geld, alle goede bedoelingen ten spijt, niet altijd op de goede plaats terecht komt, is van ontwikkelingshulp wel bekend. In dit artikel geven we een overzicht van wat er de afgelopen maanden speelde en van de organisaties die op dit terrein actief zijn.

40

Hoe gaat u er mee om?

Het tweede en laatste deel, waarin Marjan van Elsland en Wim Bosman u vertellen hoe u bomen moet verzorgen.

50

Bezoek deze zomer eens een bomentuin

Nederland heeft een respectabele hoeveelheid schitterende boomverzamelingen, beter bekend onder de naam arboreta of pineta. De bomentuinen variëren in grootte van een particuliere tuin tot terreinen van enkele hectaren, waar u met gemak een dag kunt doorbrengen. Ze zijn vrijwel allemaal toegankelijk voor het publiek. Misschien dat u deze zomer eens een kijkje kunt gaan nemen. Aart de Veer stelde in zijn eigen 'Arborhenum' een overzicht samen.

ZATERDAG 18 JUNI

Donateursdag in Loosdrecht.

Voorafgaande aan het bezoek aan kasteel Sypesteijn in Loosdrecht houdt Gerrit de Graaff, schrijver van het boek Monumentale bomen in Nederland een lezing met schitterende dia's.

Het aantal plaatsen is beperkt, dus meld u snel aan!

En verder in dit nummer ...

De boom in: Mondriaan	36	Oproep, wie heeft een bijzondere ervaring?	56
Nieuws van het bomenfront	37	Bomenroutes	56
Stamgasten: Rob Wiewel	43	Voorzichtigheid met bakterievuur nog steeds geboden	57
Bijzondere Ficus elastica op Sicilië	44	Hoogstamvruchtbomen in de belangstelling	57
Omvangrijk restauratieplan	44	Nederlandse Vereniging van Beëdigde Taxateurs van bomen	58
Tamme Kastanje- het alternatief voor verduurzaamd hout	45	Boeken/Voor u gelezen	58
Model-bomenverordening 1994	49	Vragen : 12 vragen over de iepenziekte	60
Natuur- en Milieuspektakel '94	49	Agenda	61
Bloesem en blad	52	Boomschorsjes	62
(K)Snoeien in Zaanstad	55	Boos	64
Bomenfonds heeft nog geld beschikbaar	55		

Mondriaan

Dit jaar is het Mondriaan-jaar. Dat heeft alles met kunst te maken en totaal niets met bomen. Mondriaan hield helemaal niet van bomen. Hij had zelfs een hartgrondige hekel aan bomen. Althans op latere leeftijd. Hij ging volgens zijn geschiedschrijvers zelfs met zijn rug naar het raam zitten, om van elk boomgenot verschoond te blijven. Ook de rest van de natuur begon zijn netvlies te ergeren. Hij zat toen al lang in zijn abstracte periode en schilderde alleen nog rode, gele en blauwe vlakken met zwarte rouwrandjes. Dat is niet altijd zo geweest. Hij begon ooit als landschap-schilder en heeft heel wat bomen op het doek vastgelegd. Dat is nauwelijks voor te stellen. Want juist door zijn gekleurde vlakken werd hij wereldberoemd. Waarom een gezonde Hollandse jongen uit Amersfoort geen boom meer kon zien lijkt mij voer voor psychologen.

Piet Mondriaan was een perfectionist. Daar is natuurlijk niets op tegen. Dat pleit alleen maar voor hem. Want er wordt heel wat afgeklieerd door kunstenaars. Zijn perfectionisme zat er al vroeg in. Toen hij nog bomen en landschappen schilderde, deed hij dat soms wel tien keer over. Steeds

vanuit een andere positie. Af en toe schoof hij een meterdje op omdat de compositie dan net iets beter was. Zo schilderde hij een heel bos bij elkaar. Elke keer net even anders. Die schilderijen zijn te zien op de Mondriaan-tentoonstellingen. Mondriaan heeft dus niet zijn hele leven met zijn rug naar het raam gezeten. Hij zocht de perfecte verhouding. Toen hij die niet vond heeft hij die zelf maar gecreëerd. Daarvoor plukte hij thema's uit het landschap. Vooral bomen. Die beelden ging hij steeds verder abstraheren totdat er geen boom meer in te herkennen was. Zo ontstonden zijn 'bloeiende appelboom' en de 'alleenstaande boom'. Die man moet er gek van zijn geworden. Geen wonder dat hij geen boom meer kon zien.

Kunstenaars zijn soms moeilijk te volgen. Ik ken een architect die gek is van bomen. Nou ja bomen. Hij kent volgens mij maar één boom en dat is een kastanje. Ik weet dat hij dan de paardekastanje bedoelt. Als hij een gebouw ontwerpt, tekent hij er meteen kastanjes bij. Liefst zoveel mogelijk. Daar is natuurlijk niets op tegen. Zo'n man zou je als bomenliefhebber in je armen sluiten. Dat doe ik dan ook regelmatig, want hij is mijn zwager. En hij heet ook Piet, net als Mondriaan. Hij heeft ook wat met Amersfoort, net als Mondriaan. Die Piet heeft er een 'Russisch Paleisje' ontworpen, zoals hij zijn creatie zelf noemt. Daar heeft hij tien kastanjes bij getekend. Paardekastanjes dus. Die bomenlaan vormt in zijn ogen een kathedraal. Daarin kan ik hem nog wel volgen, want hij heeft iets met kathedralen. Hij heeft over de Blaak in Rotterdam ooit een rij boomhuizen gebouwd. Voor hem was dat een kathedraal en zo oogt het ook als je er onderdoor wandelt.

Maar voor een kathedraal moet je wel de ruimte hebben. Die had hij niet in Amersfoort. Tenminste niet voor tien paardekastanjes. Met enige moeite kon ik er acht van maken. Dat paste nog net binnen de erfafscheiding. Maar Piet is vreselijk eigenwijs. Zijn creativiteit kent geen grenzen. Hij bleef maar drammen over zijn tien kastanjes tot ik er gek van werd. Ik kon geen kastanje meer zien.

Daarom begrijp ik iets van Mondriaans zieleroeselen. Maar ik ben niet van mijn geloof afgevalen. Ik vind een paardekastanje nog steeds heel erg mooi. Ook tien bij elkaar. Als je maar je grenzen kent.

Roelie de Weerd

Nieuws van het bomenfront

Edwin koot

De Bomenstichting wordt bij acties tot het behoud van bomen op verschillende momenten ingeschakeld.

's Graveland

Een herenhuis aan de statige Leeuwenlaan te 's Graveland moet plaats maken voor een appartementencomplex. De bewoners, omwonenden en de Bomenstichting maken zich sterk voor het behoud van een grote paardekastanje voor het pand. Want, zoals zo vaak het geval is, heeft de gemeente verzuimd vooraf het beeldbepalend groen te inventariseren. De zoveelste boom dreigt daarvan het slachtoffer te worden.

De gemeente komt echter met goed nieuws. Voor deze boom wordt geen kapvergunning afgegeven, omdat de nieuwe bebouwing min of meer op de plek van het oude gebouw komt. Min of meer, want wanneer de bewoners vragen om een preciese inmeting, blijkt het nieuwe gebouw toch een stuk dichters op de stam komen te staan dan was gedacht. Zo dicht zelfs dat een boomverzorger constateert dat de boom op deze manier geen enkele overlevingskans heeft.

De gemeente heeft inmiddels een artikel 19-procedure bij Gedeputeerde Staten aangespannen om het bestemmingsplan te kunnen wijzigen. Gelukkig dat men hier meer oren heeft naar de bezwaren tegen de plannen. Gedeputeerde Staten erkent dat er teveel beeldbepalend groen verloren gaat en geeft de gemeente 's Graveland te kennen dat de bouwplannen moeten worden aangepast. In ieder geval op een dusdanige wijze dat de paardekastanje kan blijven staan.

Leiden

De gemeente Leiden heeft het belang van een goed beheer en onderhoud van bomen ingezien en heeft een bomennota opgesteld, waarin onder andere een hoofdstuk voor monumentale bomen is opgenomen. Hiermee hoopt men ad-hoc discussies over bomen en bouwplannen te voorkomen. Maar de inkt van de bomennota is nog maar nauwelijks droog, of er wordt een kapvergunning voor 13 monumentale bomen verleend. De gemeente Leiden is al drie jaar bezig bouwplannen te realiseren op het terrein van het voormalig Koninklijk Militair Invalidenhuis aan de Hoge Rijndijk 25. In de ogen van de gemeente worden de drie meest waardevolle monumentale bomen gespaard en opgenomen in het nieuwbouwproject. Monumentaal is voor de gemeente Leiden blijkbaar een relatief begrip. Het lijkt er op dat wanneer bomen in de weg staan hun monumentale waarde sterk vermindert.

Reiderland

De gemeente Reiderland heeft een kapvergunning verleend voor bomen op een terrein aan de Finsterwolder Hoofdweg. Een oplettende bewoner merkt dat deze ook van toepassing is op de mar-

kante Ontario-populier aan de voorkant van het terrein. De populier staat de toekomstige bebouwing absoluut niet in de weg en bovendien doet de boom al zeven jaar dienst als nestgelegenheid voor een paartje torenvalken.

Tijdens de behandeling van de bezwaarschriften erkent de gemeente uiteindelijk dat er een procedure'foutje' is gemaakt. Door ziekte van een verantwoordelijk medewerker is geen uitgebreide informatie ingewonnen alvorens de kapvergunning te verstrekken. Met de grondeigenaar wordt daarom afgesproken dat hij zal wachten met

De populier in Reiderland, waarin jaarlijks een valkenpaar broedt.

kappen, totdat de bezwaarprocedure is afgerond. De bezwaarmakers zijn hoopvol gestemd. De gemeente kan toch niet anders dan dit foutje rechtzetten? Helaas ziet de grondeigenaar de bui al hangen. Op een zaterdagmorgen laat hij de boom, ondanks zijn belofte, in alle vroegte omleggen. De torenvalken cirkelen, bij wijze van stil protest, nog tijden rond, boven de plek waar eens hun nest was.

Het groene goud

Edwin Koot

Mensen maken zich steeds meer zorgen over de vernietiging van tropisch regenwoud. Allerlei initiatieven worden ontwikkeld om dit tegen te gaan. De laatste tijd zijn er steeds meer instellingen die ieder op hun eigen manier het geld van de bezorgde gevers willen beleggen in 'het groene goud'. Waarschijnlijk allemaal vol goede bedoelingen, maar er zijn ook kritische kanttekeningen te plaatsen bij deze initiatieven.

Via een uitgebreide reclamecampagne heeft het World Tree Fund het meest aan de weg getimmerd. Het WTF "verkoopt" voor f 25,- bomen uit het Braziliaanse oerwoud via Libris-boekhandels, Wajang-margarine en kledingketen Kreymborg. Via dit bomenfonds kan een boom geadopteerd worden. De geveer ontvangt daarvoor een certificaat, waarop staat dat de boom niet wordt gekapt. Met de opbrengst van deze verkoop wordt door het WTF een stuk Amazone oerwoud aangekocht.

Kritiek van Solidaridad

In december 1993 gaf de ontwikkelingsorganisatie Solidaridad stevige kritiek op het WTF-project. Zij stelt dat de initiatiefnemers de oorspronkelijke bewoners in dit gebied te weinig betrekken bij dit project. En dat terwijl ondertussen toch algemeen

besteden aan de sociaal-economische kanten van het project. Ook zal worden bekeken of het zinvol is bij de Braziliaanse overheid de status van natuurreservaat aan te vragen. Iets waar het WTF eerst niet aan wilde omdat het de verkoop van bomen in Nederland eigenlijk overbodig maakt.

Tropisch hardhout van plantages

Een ander initiatief is bijvoorbeeld de Teakwood Rendementpolis. Het is een vorm van milieuvriendelijk beleggen waarin een hoog rendement in het vooruitzicht gesteld wordt. En 5% van de opbrengst gaat naar het Wereld Natuur Fonds. Er wordt belegd in teakplantages in Costa Rica. Door deze vorm van duurzaam bosbouwbeheer lijkt het tropisch regenwoud gespaard te kunnen worden. Wanneer er immers voldoende van dergelijke plan-

foto: Edwin Koot

bekend mag worden verondersteld dat bescherming van het regenwoud zonder samenwerking met de bewoners volstrekt kansloos is. Wanneer het WTF niet samenwerkt met de bewoners en hun geen belang geeft in het behoud van het woud, wat zal hen er dan van weerhouden om "illegaal" bomen te kappen. En dat zullen ze natuurlijk blijven doen als dat een aardig zakcentje oplevert. Eerst zal de bevolking voor de plannen gewonnen moeten worden. Maar dat kost tijd en tijd is, vooral voor de westerse beschaving, geld.

Geschrokken van alle kritiek kiest het WTF eieren voor zijn geld en zegt toe het plan op enige punten bij te zullen stellen. Het WTF zal meer aandacht

tages zijn, hoeft er geen enkele boom meer uit het oerwoud gehaald te worden. Dat klinkt prachtig, maar de werkelijkheid is natuurlijk wel een stukje ingewikkelder. Want voor het probleem van de overbevolking en armoede in de tropen zijn deze plantages natuurlijk geen oplossing.

Het zijn allemaal prachtige initiatieven om het tropisch regenwoud voor ondergang te behoeden. De vraag is echter terecht of we niet meer aandacht moeten besteden aan het terugdringen van de behoefte aan tropisch hardhout. Want per slot van rekening is Nederland, per hoofd van de bevolking, nog steeds de grootste importeur van tropisch hardhout.

Wie zetten zich in voor het behoud van het regenwoud?

Diverse investeringsprojecten zijn de laatste tijd op de markt gebracht. Volgens Milieudefensie zijn deze initiatieven vaak voor allerlei kritiek vatbaar, vooral wanneer wordt gelet op de belangenbehartiging van de bevolking van de regenwoudgebieden. Commerciële belangen overheersen vaak milieubelangen.

We hebben geprobeerd een overzicht te maken van de organisaties die zich alleen al in Nederland geheel of zijdelings bezighouden met het behoud van het tropisch regenwoud.

World Tree Fund

Oude Boteringstraat 71, 9701 DA GRONINGEN, tel.: 050-142300 Aankoop van stukken tropisch regenwoud in vnl. Zuid-Amerika

Teakwood Rendementpolis (Ohra)

Natura Bergum, Antwoordnummer 771, 9250 VB Bergum, tel.: 05116-2897

De levensverzekeringsmaatschappij Ohra verkoopt in samenwerking met het Wereld Natuur Fonds deze polis als een vorm van geldbelegging. In samenwerking met "Flor y Fauna" exploiteren zij in Costa Rica speciale teakwoodplantages. Werkt samen met Green Tree.

Stichting 'De Boom'

Postbus 449, 8600 AK SNEEK, tel.: 058-431708 Het huren van 5 bomen per jaar voor f 2,50 per week t.b.v. de aankoop van regenwoud.

Green Tree

Postbus 228, 1520 AE Wormerveer
Aanleg van teakplantages in Costa Rica

Unicef Nederland

Postbus 30603, 2500 GP Den Haag, tel.: 070-3339333, zie Stichting Colombine.

Stichting Colombine

Kerkdijk 11, 3615 BA Westbroek, tel.: 03469-2040

Onder het motto 'De wereld delen' zet deze organisatie zich in voor mensen (kinderen) in nood. Hier zijn bomen te bestellen in het kader van de actie: Een boom voor het Leven! Met de opbrengst worden speciale kinderprojecten van Unicef gefinancierd.

Voorlichtingsdienst Ontwikkelingssamenwerking

van het Ministerie van Buitenlandse Zaken
Postbus 20061, 2500 EB Den Haag, tel.: 070-3486789

Aktie Hart voor Hout/Milieudefensie

Postbus 19199, 1000 GD Amsterdam, Hart voor Houttelefoon: 020-6269161
Uitgaande van NOVIB en Milieudefensie. Behelst een overeenkomst met een groot aantal Doe-het-zelfzaken over de afbouw van de verkoop van tropisch hout. Tevens worden alternatieve houtsoorten aanbevolen.

Stichting FACE

Postbus 575, 6800 AN Arnhem, tel.: 085-721631
Een initiatief van de samenwerkende elektriciteitsproductiebedrijven. Gestreefd wordt naar de aanleg van 150.000 ha. nieuw bos voor de opname van CO₂, en naar beperking van de

CO₂-uitstoot. De nieuwe bossen zullen liggen in Maleisië, Tsjechië, Ecuador, Indonesië, Uganda en Nederland.

Alliantie van Tropische Regenwoudbewoners

kontaktadres: Novib of Milieudefensie
Streeft naar behoud van hun leefgebied, de tropische regenwouden. Wordt o.a. ondersteund door NOVIB en Milieudefensie.

Centra voor Ontwikkelingssamenwerking

Streeft naar vergroting draagvlak voor solidariteit met derde wereld. O.a. aandacht voor de tropische bossen. Heeft ruim 20 adressen in ons land.

Milieufonds Costa Rica

Postbus 980, 1200 AZ Hilversum, tel.: 035-212911 Zamelt geld in om bossen in Costa Rica te kopen en te beschermen.

Dienst Weg- en Waterbouw Rijkswaterstaat

Postbus 5044, 2600 GA Delft, tel.: 015-699452 (dhr. Vonk) Houdt zich bezig met alternatieven voor tropisch hout in de waterbouw.

Stichting Schoon Suriname

Molenstraat 28, Riethoven, tel.: 04902-47018
Vertegenwoordiger van Surinaamse milieuorganisatie, die strijdt tegen de kap in Suriname.

Wereld Natuur Fonds

Postbus 284, 3700 AG Zeist, tel.: 03404-22164
Beheert verschillende parken met tropisch bos. Steunt verschillende campagnes, waaronder Hart voor Hout.

NOVIB

Amaliastraat 7, 2514 JC Den Haag, tel.: 070-3421621
Steunt een aantal projecten en organisaties, die te maken hebben met tropisch bos. O.a. in het Amazonegebied, Maleisië, Filipijnen, Thailand, Indonesië.

Stichting Robinia

Postbus 494, 6700 AL Wageningen, tel.: 08379-21711
Stimuleert het gebruik van niet-tropisch hardhout.

Stichting Nationale Boomfeestdag

Postbus 30, 6700 AA Wageningen, tel.: 08370-74800
Via lesmateriaal worden kinderen geïnformeerd over de bedreigingen van het regenwoud.

International Tree Fund

Postbus 160, 6870 AD Renkum, tel.: 08370-18040
Werft fondsen voor kleinschalige projecten in Midden Amerika. Gestreefd wordt naar een zodanige exploitatie van het regenwoud, dat het in stand blijft en dat daarnaast een redelijk bestaan van de bewoners mogelijk is.

Teakplantage Brazilië

dhr. Koppen, tel.: 030-316411

Teakplantage Ghana

Pegima BV, Renswouderstraat 15, 4834 KG Breda, tel.: 076-655709

Bronnen:
Milieudefensie nr 1 1994
Volkskrant 31-12-93
Hieren Nu (INCRV)
10-12-93
Hart voor Hout Telefoon:
020-6269161

Beschadiging van fruit- en sierbomen (2)

Eerder gepubliceerd in
Groei & Bloei nr. 2/93,
maandblad van de
Koninklijke Maatschappij
voor Tuinbouw en
Plantkunde.

Deel 1 verscheen
Bomennieuws nr. 4/1993

Hoe gaat u er mee om?

Marjan van Elsland/Wim Bosman

Het tweede en laatste deel richt zich op de verzorging van sierbomen. In tegenstelling tot fruitbomen (zie het artikel in Bomennieuws nr. 4 - 1993) is de behandeling van holten en wonden, veel minder intensief. De boom kan zelf veel meer dan we aanvankelijk dachten. Dat is niet zo vreemd, want bomen zijn er veel langer dan er mensen bestaan.

In het verleden werden wonden uitgesneden tot de ovale vorm en afgedekt met een wondafdekmiddel.
foto: Marjan van Elsland

Wanneer 'plakoxsels' uitbreken, dan zijn de wonden vaak enorm.
foto: Jogchum v.d. Brink

Sierbomen

"Gewone" sierbomen, variërend van Acer, Betula en Catalpa tot Tilia, Ulmus en Zelkova hebben veel minder last van allerlei dodelijke en verminderende aantastingen, hoewel ook hier één enkele ziekte duizenden slachtoffers kan maken, zoals iepenziekte bij iep (Ulmus) en watermerksiekte bij wilg (Salix). Een jonge boom, vooral esdoorn en linde, wordt een enkele keer aangetast door het meniezwammetje (Nectria) als de besmettingsdruk hoog is (veel aantastingen in de buurt) en de boom niet al te vitaal. Om dergelijke gevallen te voorkomen worden ook bij gewone jonge bomen soms (snoei)wonden afgedekt met een ontsmettend wondafdekmiddel. Verder hoeft de boombezitter zich meestal alleen maar druk te maken over rottingsschimmels, die via wonden de boom proberen binnen te dringen. De boomverzorging heeft zich jarenlang bezig gehouden met het weren van die rottingsschimmels door echte chirurgische ingrepen: opensnijden, uitfrezin, impregneren, afdekken en hechten. Totdat de Amerikaanse onderzoeker Shigo in de jaren tachtig duidelijk maakte dat een boom het in de meeste gevallen veel beter zelf kan en dat we met onze ingrepen vaak meer kwaad dan goed doen. En als de boom het zelf niet blijkt te kunnen opknappen, reageert

hij al helemaal niet op chirurgische ingrepen. Het heeft enkele jaren geduurd, maar inmiddels zijn alle boomverzorgingsdeskundigen het erover eens: boomwonden kun je hooguit begeleiden en controleren en verder is het veel belangrijker om te zorgen voor een goede conditie en een goede, tijdige snoei om grote snoeiwonden te voorkomen. Daarmee voorkom je veel ellende en help je de boom adequaat te reageren.

De theorie

Stam, takken en wortels bestaan van buiten naar binnen achtereenvolgens uit schors (afgestorven bastweefsel), bast (levend weefsel, waar de sapstroom doorheen loopt), cambium (dit vormt in het groeiseizoen nieuwe bast en nieuw hout), spint-hout (levend hout, waar de sapstroom van wortels naar bladeren doorheen loopt) en kernhout (afgestorven hout; het skelet van de boom, waarin ook afvalstoffen worden opgeslagen; het kernhout kan niet actief reageren op aantastingen).

Bij verwonding (bijvoorbeeld door snoei, een botsing met een auto of maaimachine, vandalisme, vretelij) verdwijnen meestal schors en bast. Het cambium droogt direct uit, het spinthout komt bloot te liggen. Als de beschadiging in het groeiseizoen wordt gemaakt, kan de boom direct reageren. Gebeurt het als er geen bladeren aan de boom zitten, dan treedt de reactie pas op in het volgende groeiseizoen. Gelukkig zijn er 's winters ook weinig aantasters actief, maar het is toch minder erg als een snoeiwond in het groeiseizoen ontstaat.

Eigenlijk kun je niet zeggen dat een boom zich herstelt van een verwonding zoals dat bij mensen en dieren gebeurt. Een boom kapselt de wond inclusief eventueel aanwezige rottingsschimmels gewoon in en maakt het geheel op die manier onschadelijk. De rest van de boom groeit intussen gewoon door en heeft meestal geen last van de schade, tenzij deze zo'n groot deel van de omtrek van de boom beslaat dat de neerwaartse sapstroom erdoor wordt belemmerd en er wortels afsterven.

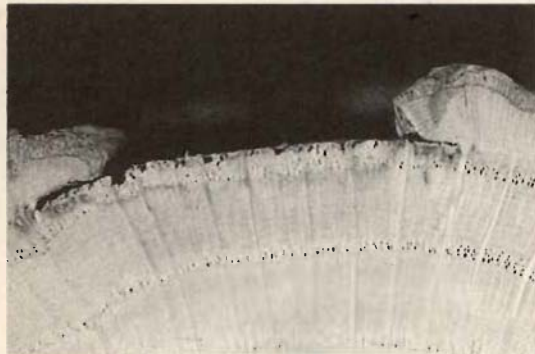
Het inkapselen gaat als volgt

Vanuit de wondranden maakt het cambium wondweefsel dat meestal in de loop van enkele jaren het wondoppervlak volledig afsluit.

In het levende hout rond de wond ontstaan verkurkte cellagen, die een soort schotel vormen waar schimmels niet of moeilijk doorheen kunnen.

Verticaal ontstaat er een barrièrezone in de houtvaten, van buiten naar binnen (radiaal) verkurkt er een laag levende cellen in een jaarring en de zijanten van de wond (tangentiaal) worden afgesloten door verkurkte mergstralen. Het weefsel rond de afgrenslingslagen is altijd wat bruin verkleurd. Het lijkt daardoor al verrot, maar dat is het nu juist niet.

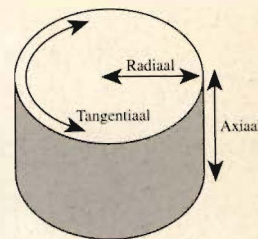

In de laatst gevormde jaarring ontstaat ook een verkurkte laag, die ervoor zorgt dat schimmels niet vanuit het eventueel toch aangetaste hout doorgroeien in het - in latere jaren te vormen - nieuwe spinthout. Als een beschadiging zo diep gaat (of een gezaagde tak zo dik is) dat ook het kernhout bloot komt te liggen, dan kan de boom het inrotten niet meer actief voorkomen, want het kernhout kan niet zo reageren als het spinthout. Ook een boomverzorger of een wondafdekmiddel kan daar niets aan verhelpen. Wel kan het zijn dat de boom sterk kernhout heeft (eik, Robinia), waardoor rottingschimmels er geen vat op krijgen. Andere bomen overgroeien de wond snel met dikke wondweefselwanden (linde, wilg) zodat de steun van het kernhout op den duur gemist kan worden. Uit onderzoek is gebleken dat wondafdekmiddelen niet in staat zijn rottingschimmels op afdoende wijze uit de boom te houden. Er komen al schimmelsporen op de wond voor het middel aangebracht kan worden. Bovendien laten de middelen na enige tijd ook al weer sporen door, omdat er minuscule scheurtjes in ontstaan. In de professionele boomverzorging worden wondafdekmiddelen dan ook nauwelijks meer gebruikt, tenzij de opdrachtgever dat wil, omdat het er dan beter afgevoerd wordt. Bij een dreigende Nectria-aantasting wordt, zoals gezegd, wel een ontsmettend middel gebruikt op snoeiwonden.

De praktijk

Vroeger werden wonden bijgesneden in een puntige, ovale vorm en afgedekt met een wondbalsem, nadat eventueel verkleurd weefsel was uitgekrabd of gefreesd. Intussen weten we dat een boom "het liever zelf doet", want een dergelijke behandeling stoort en doorbreekt de processen van overgroeiing en afgrensling en kost de boom extra energie. Na zo'n behandeling, die door de boom wordt ervaren als een nieuwe verwonding, gaat hij namelijk direct het hele proces herhalen. Daarom wordt geadviseerd een oppervlakkige boomwond liever met rust te laten. Hooguit worden losse bastrafels weggesneden. Heel soms kan een zeer verse wond, die bij vochtig weer is ontstaan, weer dichtgemaakt worden met de lapen bast die eraf zijn gekomen. Deze worden met kleine spijkertjes vastgezet. Het cambium is dan

nog niet uitgedroogd en het geheel kan weer aan elkaar groeien. Bij diepe wonden en grote snoeiwonden kunt u ook eigenlijk niets anders doen dan zorgen dat het overgroeiingsproces zo snel en goed mogelijk op gang komt als gevolg van een goede conditie van de boom. Waar mogelijk zal de boom afgrenslingszones maken en de rottingschimmels proberen te weren.

Een tak- of stamwond overgroeit na verloop van tijd en sluit een inmiddels ontstane holte volledig af. foto's: Marjan van Elstrand

Snoeitechnieken

Vraag u in de eerste plaats af of het nodig is om de boom te snoeien. Fruitbomen moeten regelmatig gesnoeid worden voor de vruchttracht. Gelukkig gaat het bijna altijd om dunne takken, dus ontstaan er kleine spinthoutwonden, die goed afgrenslen en snel overgroeien. In het voorgaande hebt u kunnen lezen hoe de wonden bij fruitbomen moeten worden verzorgd. Sierbomen hebben voor zichzelf geen snoei nodig. Ze groeien en bloeien

ook wel zonder onze hulp. Als we snoeien doen we dat om de vorm van de boom aan te passen aan onze wensen. Een boomverzorger snoeit soms om fouten in de kroon te corrigeren, voordat ze problemen gaan geven (plakoksels, zuigers, schuurtakken). Of hij "licht de kroon uit" om het gewicht tijdelijk te verminderen. Als de boom echt moet worden gesnoeid, moet het op tijd gebeuren. Wacht dus niet vijf jaar met het afzagen van een tak die nu al voor uw raam hangt. Over vijf jaar is het een dikke tak, waar al kernhout in zit. Dus is het afzagen niet alleen een forse ingreep waar de hele boom last van heeft, maar bovendien komt er kernhout onbeschermd aan de oppervlakte en dat geeft bijna onherroepelijk inrotting. Snoei dus tijdig, als de takken nog dun zijn. Dan kan er - als u

(snoei)wonden zijn een gemakkelijke invalspoor voor (schadelijke) schimmels.

het goed doet - een afgrenseling ontstaan in de voet van de tak en gaat hij niet inrotten. Een stelregel is dat per één tot twee jaar niet meer dan 20% van het kroonvolume mag worden weggesnoeid. Anders treedt er een te grote schok op

Rechts de natuurlijke taksterfte. De overgroeiing is al aanwezig (kraag om de afgestorven tak). Als de dode tak van de boom valt zal de wond zich verder sluiten. Links een doorsnede van een takaanzet. De ideale snoeilijn is aangegeven foto's: Marjan van Elstrand

in het evenwicht tussen kroon en wortelstelsel. Tussen de tak en de stam zit de takkraag. In deze zone overlappen stam- en takweefsel elkaar om en om. Als een tak van nature afsterft, ontstaat er een afgrenselingslaag in de takkraag. Als we een tak afzagen en de hele takkraag daarbij wegnemen,

dwingen we de stam tot een afgrenselingsproces, met alle energieverpilling en risico's van inrotting vandien. Het is daarom veel beter om de takkraag te sparen, dan blijft de stam buiten schot en kan er in die takkraag een afgrenseling ontstaan. Bij fruitbomen wordt na het snoeien vaak wondafdekmiddel gebruikt. Bij andere bomen hoeft dat niet, tenzij er veel Nectria in de omgeving is gesignaleerd. Het seizoen van snoeien ligt in de fruitteelt per soort streng vast. Bij andere bomen geldt: het kan altijd, behalve bij vorst. Maar een boom kan beter reageren als hij aan het begin van het groeiseizoen wordt gesnoeid. Berk, esdoorn, noot, druif en paardekastanje gaan bloeden als ze gesnoeid worden na 21 december en voor ze weer in het blad zitten. Bloeden kost energie en reservestoffen en moet dus voorkomen worden.

Wonden kunnen inrotten, waardoor holten ontstaan. Vroeger werden de holten schoongemaakt en behandeld met allerlei afdekmiddelen. Soms vond men het noodzakelijk stam met stangen tegen uitscheuren te beschermen. foto's: Marjan van Elstrand

Holten

Vooral als rottingsschimmels kans zien het kernhout te bereiken, kunnen ze in de boom een kleine of grote rotte of holle plek veroorzaken. Zo'n plek verzwakt de draagkracht van de boom. In ernstige gevallen kan de aangetaste tak of stam zelfs afbreken. Dat hangt vooral af van de hoeveelheid sterk, gezond weefsel die zich rond de holte bevindt. De boomchirurg van tien jaar geleden had een hele kunst gemaakt van het behandelen van zulke plekken. Hij sneed de holte open om overal goed bij te kunnen, freesde alles weg tot op het blanke hout (inclusief de verkleuringen en afgrenselingslagen, die hij toen nog niet als zodanig kon herkennen). Hij impregneerde het kernhout (en hield daarmee de schimmels niet buiten, zoals we nu weten), smeerde de levende hout- en bastweefsels in met

een wondafdekmiddel en hechtte de hele zaak met ijzeren stangen ter compensatie van de wondweefselwallen, die hij had weggesneden om er bij te kunnen. Intussen weten we dat het wondweefsel van nature meestal voldoende steun vormt om de boom overeind te houden.

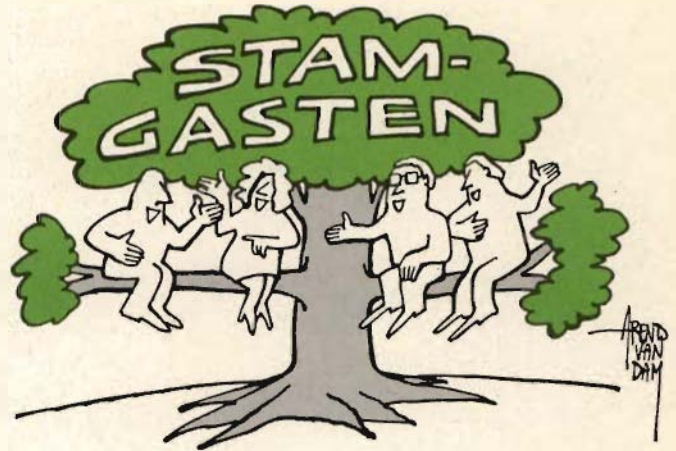
Soms werden holten ook gedraineerd (een pijpje dwars door alle levende weefsels om water uit de holte af te voeren) of opgevuld met beton, cement of kunstschuim om de lelijke holte aan het oog te onttrekken. Al deze destijds aanvaarde technieken worden nu niet meer toegepast omdat we weten dat de boom er meer last dan plezier van heeft. Maar wat moet je dan met zo'n holle boom? Tenslotte kan de boom op zo'n plek afknappen, dus wil de eigenaar graag weten waar hij aan toe is. In die gevallen is het zaak er een professionele boomverzorgers bij te halen. De meeste hoveniers weten hier niet genoeg van en kunnen u dus niet goed adviseren. De boomverzorgers controleert de diepte van de holte en de dikte van het levende, gezonde hout, de stevigheid van het wondweefsel, de gezondheid van de kroon en wortels en de zwaarte van de kroon. Op grond van dit onderzoek trekt hij zijn conclusies over het gevaar van afbreken. Is er direct gevaar, dan zal hij adviseren de tak af of de hele boom om te zagen. Dat doet hij

ook als er paddestoelen op de stamvoet groeien. U doet er verstandig aan een grote boom niet zelf om te zagen; deze gevaarlijke klus kunt u beter aan de boomverzorgers over laten. Als de toestand niet direct gevaarlijk is, maar wel risico's met zich meebrengt, zal hij soms adviseren de kroon uit te lichten om het gewicht tijdelijk te verminderen. Daarnaast kan een injectie met voedingselementen in de bodem noodzakelijk zijn om de wortelgroei te stimuleren, waardoor nieuw levend hout de verzwakte stam versterkt.

In de meeste gevallen is een holte gelukkig absoluut ongevaarlijk en kan de eigenaar van de boom weer rustig slapen. Opvullen en draineren zijn uit de tijd. Misschien komen er vleermuizen, uilen en andere vogels in de holte wonen. Dan hebt u er zelfs nog plezier van.

In deze aflevering van Stamgasten het relaas van de de man achter het ontstaan van de werkgroep "Bomen Over Leven". De werkgroep ontstond in de zomer van 1991 in de Waalse Ardennen. Aanleiding was het prachtige verhaal van de Franse schrijver/dichter Jean Giono: "De Man die Bomen plantte", alsmede de inspirerende omgeving. De waarschuwing in het eerste Nationaal Milieubeleidsplan, dat bij ongewijzigd beleid, 80% van onze bossen gevaar loopt te sterven, was mede bepalend voor de oprichting.

Van Werkgroep tot Stichting: Bomen Over Leven toen en nu

Eind 1991 kwam "Bomen Over Leven" voor het eerst in het nieuws met haar aansprekende boomzadenplan. Aan de hand van concrete, praktische tips, opgesteld in samenwerking met het IVN (Instituut voor Natuurbescherming en Milieueducatie), werden mensen aangemoedigd thuis boomzaden op te kweken of in de volle grond te planten. Het aantal positieve reacties was enorm. In september 1993 verscheen een geheel herziene lijst, dit keer opgesteld in nauwe samenwerking met de Stichting Kritisch Bosbeheer.

Aangemoedigd door de vele en vooral positieve reacties, besloot men door te gaan. De piekleine werkgroep "Bomen Over Leven" scoorde een jaar later, in december 1992 opnieuw. Dit keer met de introductie van een aktie die jaarlijks zou terugkeren en als motto kreeg: "Hou een kwart voor een boom apart". Mensen werden aan het denken gezet over de tientallen miljoenen guldens die aan vuurwerk worden besteed. "Bomen Over Leven" moedigde hen aan, tenminste 25% van het geld, waarvoor ze eigenlijk vuurwerk wilden kopen, te besteden aan de aankoop van een boom, struik of plant. In Zoetermeer deden bijna alle tuincentra aan deze aktie mee en verleenden flinke kortingen. Met deze aktie werd - nog meer dan bij het boomzadenplan - de toon gezet voor onze filosofie: nadenken over hoe je eigenlijk leeft en wat daarvan de gevolgen zijn voor de natuur. Deze filosofie zou later terugkeren als de eerste doelstelling.

Op 21 maart 1993 organiseerden wij een manifestatie tegen de bossterfte in ons land, en vóór een veel krachtiger natuur- en bosbeleid. De opkomst viel tegen, maar niettemin werd met een vrolijk gezicht en met medewerking van volwassenen en kinderen een prachtige Hollandse Linde geplant. Deze werd opgedragen "aan alle mensen die kiezen voor een manier van leven, die de natuur zo min mogelijk schade berokkent". Deze tekst staat

ook vermeld op de (inmiddels door vandalen bekraste) koperen gedenkplaat die door de gemeente Zoetermeer werd aangeboden. Op 18 juni veranderde "Bomen Over Leven" van een werkgroep in een Stichting en koos met overtuiging voor de volgende vier doelstellingen:

- mensen te stimuleren een manier van leven te kiezen die de natuur zo min mogelijk schade berokkent;
- hen aan te moedigen, intensief bomen/boomzaden te planten/zaaien;
- mensen te belonen vanwege hun verdiensten voor de natuur;
- kennis van de natuur op mensen over te brengen en natuurbeleving te stimuleren.

De aandachtige lezer kan dus de conclusie trekken dat de naam van de Stichting Bomen Over Leven voor tweeërlei uitleg vatbaar is:

- de wens, dat bomen zullen overleven
- praten over het leven, ons leven, en de invloed daarvan op de natuur.

**Een goede relatie
tussen mens en natuur
is een belang van de
samenleving als geheel
en niet het privilege van
natuur- en
milieubeschermers.**

Naast praktische aktie is er dus ook ruimte genoeg voor de filosofische inslag. Die aktie is overigens steeds positief en inspirerend. Op deze wijze wil de Stichting stelling nemen tegen de overdaad aan berichten, ook over natuur en milieu, die via de media in een eindeloze stroom op ons afkomen, en door velen als "narigheid" worden ervaren. Met name de derde doelstel-

ling biedt daartoe volop mogelijkheden, die door de bestuursleden met ongekend enthousiasme worden benut. Die houding leverde in relatief korte tijd tientallen nieuwe donateurs op.

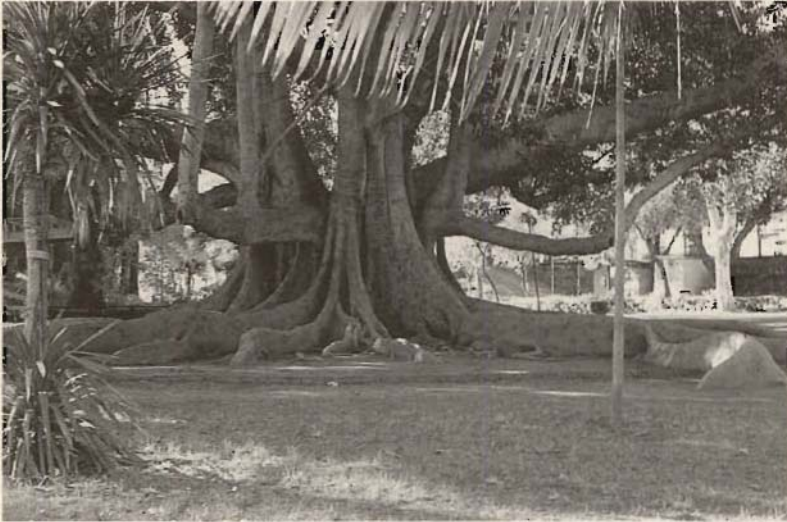
Een goede relatie tussen mens en natuur is een belang i van de samenleving als geheel en niet het privilege van natuur- en milieubeschermers. De manier waarop wij die relatie willen verbeteren is volgens ons wel bepalend. Niet voor niets voert de Stichting Bomen Over Leven daarom als motto: AARDIG IN AKTIE VOOR MENS EN NATUUR!

Stichting
Bomen Over Leven
Postbus 7124
2701 AC Zoetermeer
Tel.: 079-413905 (bij
voorkeur tussen 12.00 en
13.15 uur)

Rob Wiewel

Bijzondere *Ficus elastica* op Sicilië

Ficus elastica op Sicilië
Foto: Bureau Aangepast
Groen Herman
Berteler, Groesbeek.

Sicilië, zonovergoten eiland in de Middellandse Zee, het grootste gewest van Italië, oppervlakte ca. 25.700 vierkante kilometer, aantal inwoners 5.110.000, hoofdstad Palermo.

Plantenliefhebbers kunnen hier zomer en winter hun hart ophalen. Subtropische en tropische planten geven de flora een voor ons exotisch aanzien. Bijzonder ook zijn er de Villa's, de openbare par-

ken, de botanische tuinen van Palermo en niet te vergeten het Parco Nazionale dell'Etna. Opvallende bomen op Sicilië zijn de ficussen, bij ons bekend als kamerplant. Exemplaren van de *Ficus elastica* van enkele eeuwen oud zijn geen zeldzaamheid. In Caltagirone, op het terrein van de gehandicaptenorganisatie A.I.A.S., pronkt een exemplaar met een kroondoorsnede van 30 meter. Helaas is deze vijf hoofdstammen tellende reus niet publiekstoegankelijk en lijdt aan beschadigingen welke de levensduur nadelig beïnvloeden. Is hier adoptie door bijvoorbeeld een Nederlands bedrijf of instelling niet een mogelijkheid?

Wel vrij te bezichtigen en te bewonderen is de enorme reus en bijzonder gave soort *Ficus elastica* in Villa Bellini in Catania. Met zijn kruin van meer dan veertig meter doorsnede, biedt deze gigantische parasol een idyllisch plekje voor de er onder vertoevende paartjes. Reusachtige wortels, half bovengronds en meters lang, steunen deze boom met zijn veelvoud aan stammen. Met de plannen voor een cultuur-historisch museum in Caltagirone, zullen deze bijzondere bomen middels een eerste inventarisatie wellicht meer erkenning verkrijgen. Voor veel Eucalyptusreuzen komt dit initiatief, door de vele bouw- en ontwateringsactiviteiten helaas te laat.

Herman Berteler

Omvangrijk restauratieplan

Op maandag 21 maart, de eerste dag van de lente, is een overeenkomst tussen Stichting VSB Fonds, BTL Uitvoering en de Bomenstichting bekrachtigd. De verbintenis behelst de omvangrijke restauratie van een groot aantal monumentale bomen in Nederland.

Het VSB Fonds heeft zich bereid verklaard het project ten minste drie jaar lang te steunen voor een bedrag van in totaal f 600.000,-.

Het project is symbolisch begonnen met het opknappen van een monumentale iep in het Wilhelmipark te Utrecht. Dit voorjaar nog worden monumentale bomen in een tiental plaatsen in Brabant/Limburg, te weten Uden, Oss, Budel en Weert, gerestaureerd. Daarna komen vijf plaatsen in de Hoekse Waard (Numansdorp, Nieuw Beyerland, Heinenoord, Puttershoek) en Lekkerkerk aan de beurt.

Naast de restauratie van monumentale bomen wordt de betreffende plaats een zogenaamde Toekomstboom aangeboden. Een Toekomstboom is een jonge boom die de kans krijgt om oud te worden, zodat er in de toekomst ook nog monumentale bomen in Nederland staan. De Toekomstboom wordt geplant in een omgeving die voor een groot aantal jaren onaangetast blijft. Ook de zorg voor de boom is gegarandeerd.

De Bomenstichting is zeer verguld met deze overeenkomst en hoopt dat dit initiatief gemeenten in Nederland aan zal zetten tot een zorgvuldige omgang met haar (monumentale) bomenbestand.

foto's: Edwin Koot

Tamme Kastanje

Het alternatief voor verduurzaamd hout

S. Groot Antink

Afrasteringen van Tamme Kastanje zijn een milieuvriendelijk en uitstekend in het landschap passend alternatief voor de tot nu toe veelal gebruikte afrasteringen van behandeld hout. De exoot, die duurzamer is dan eiken, dankt zijn duurzaamheid aan de zeer dunne laag spinthout en is door zijn goede bewerkbaarheid voor vele doeleinden te gebruiken.

Herkomst en verspreiding

Het natuurlijk verspreidingsgebied van *Castanea sativa*, de 'Tamme Kastanje', ligt sedert de oudheid in geheel Zuid- en Zuidoost Europa, in Klein Azië en ten dele in Noord-Afrika. In Europa is de Tamme Kastanje als bosboom verspreid in Span-

afhankelijk van de doeleinden, waarvoor het hout gebruikt wordt.

De 3-5 jarige twijgen dienen tot vaathoepels. Op 10-12 jarige leeftijd als de lengte 5-7 meter bedraagt, oogst men palen en leistokken voor de wijnbouw, tuinbouw of voor bomen. Hierbij kan nog worden opgemerkt, dat Eikenpalen in de wijnbouw gewoonlijk drie jaar meegaan en Kastanje-palen vijftien jaar of meer. Het hout van 10-12 jaar levert tevens wandelstokken.

Wanneer een diameter van 20-25 cm en een lengte van veertien meter bereikt is, is het hout geschikt voor duigen voor tonnen en wijnvaten (als zodanig zeer geliefd vanwege het 'bouquet'). Met 20-30 jaar krijgt men de lichte bouwhoutassortimenten, maar vooral telefoonpalen. In Zwitserland bleken deze dertig jaar mee te gaan, terwijl men Larixpalen na vijftientig jaar en geïmpregneerde Abiespalen reeds na achttien jaar moest vervangen. Tenslotte vervaardigt men van het Tamme Kastanjehout nog werktuigen, roeiriemen, mijnstutten en meubels.

Gebruik in Nederland

In Nederland wordt het Tamme Kastanjehout nog weinig toegepast. Tamme Kastanjehout is echter uitermate geschikt voor o.a. boompalen, perkoenpalen, omheiningen, ruitpalen en maaischadepaaltjes. Het kernhout is ingedeeld in duurzaamheidsklasse II, gaat onbehandeld zo'n vijftien tot vijftientig jaar mee (op basis van prak-

S. Groot Antink is werkzaam bij Parenco Hout b.v. in Renkum.

Tamme Kastanje afrastering type 'Post & Rail'

je, Italië, Portugal, Engeland en de Pyreneeën. De Tamme Kastanje is voornamelijk door menselijk handelen verspreid. Rond 400 jaar voor Chr. trof de Griekse veldheer Xenophon, tijdens een veldtocht, voor het eerst de vruchten aan, die de Armerniërs tot voedsel bereidden. Zij vermaalden de zaden tot meel om daar brood van te maken. De Grieken hebben vermoedelijk deze boom, als nieuwe voedselbron voor de gebieden waar zij zich vestigden, via Sicilië overgebracht naar de Romeinen. De Romeinen op hun beurt verspreiden om dezelfde redenen de "Tamme Kastanje" op hun veldtochten door Europa.

Gebruik in de landen van herkomst

In de landen van natuurlijke herkomst wordt de Tamme Kastanje gebruikt als hakhout en voor houtskoolwinning. De eigenschappen zijn: sterk, hard, elastisch en duurzaam en voor vele doeleinden bruikbaar. De omlopen van het hakhout zijn

tijkomstandigheden in contact met de grond) en is duurzamer dan eiken. Het biedt een uitstekend alternatief voor behandeld afrasteringsmateriaal. Sinds ongeveer een jaar worden Tamme Kastanje-materialen op de Nederlandse markt door Parenco Hout aangeboden. Diverse perkoenpalen, rond, bezaagd of op traditionele wijze met de hand bewerkt tot in tweeën gespleten of gevierendeelde palen, zijn verkrijgbaar. Behalve perkoenpalen worden ook Post & Rail-afrastering geleverd. Het is een robuust ogende afzetting met een landelijk karakter.

Tot voor kort dacht men dat Robinia de enige milieuvriendelijke oplossing voor onbehandeld hout was, maar ook Tamme Kastanje blijkt een uitstekend alternatief te zijn. Er zijn al verscheidene behorende instanties die overgegaan zijn op het gebruik van Tamme Kastanje afrasteringsmaterialen.

Zoals de Bomenstichting voor onze bomen zorgt, zorgen wij voor uw transporten.
Deskundig en met grote inzet.

gelders air

Het wereldwijde vrachtsysteem

Tel. 020 - 6534255

Fax 020 - 6534334

Kontaktpersoon: Dhr. Rob Braaksma

DENDRO-LOGISCH BOOM- VERZORGING

- DENDROSAN - wondafdekmiddel
- SIOSAN - wondbehandelingsmiddel
- SAPSTOP - wondbehandelingsmiddel
- PLANTINGSSPRAY - anti-verdamping
- HØKAN - vlb. meststof
- ALGIHUM - komposteermiddel
- DENDROVORM - org. meststof
- DENDROMIX - diepte bemesting
- BELU - beluchtingsysteem
- ENKADRAIN - lucht drain
- BELU ROOSTER - boomroosters

COPIJN UTRECHT
ITS B.V.

Handelsonderneming

Gagelijk 4F Postbus 9177, 3506 GD UTRECHT

Tel. 030-610808 Fax: 030-612140

Utrecht bomenstad

wetenswaardigheden
en verhalen over
Utrechts waardevolle
bomen

f 35,-

(incl. porto)
te bestellen bij de
Bomenstichting

Advies en Uitvoering

- Groeiplaatsverbetering
- Snoeiwerkzaamheden
- Verplantingen

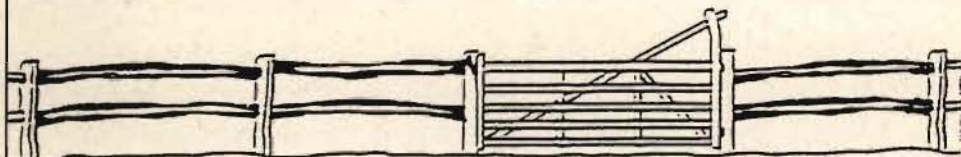

oranjewoud Sectie Groen/Boombeheer

Telefoon 05920-44099

LANDSCHAPPELIJKE AFRASTERINGEN

IN Engelse STIJL

VAN KASTANJE HOUT

- * Omheiningen
- * Perkoenpalen
- * Boompalen
- * Beschoeiingen

onbehandeld, dus milieuvriendelijk
en duurzamer dan eiken hout

TOEGANGSHEKKEN zijn van
behandeld, gelakt naaldhout

PARENCO Hout BV. Postbus 130, 6870 AC Renkum, tel: 08373-61244, Fax: 08373-18447

Van Dam Hoogwerkersverhuur.

Tel. 06 - 52925113 of 05758 - 1588.
De Halmen 10, 7383 BG Voorst.
K.v.K. Zutphen 37318.

Rijdende machines worden verhuurd met
bedieningsman.

Bedieningsman gediplomeerd/ervaren
boomverzorger.

Bomendienst

heidemij

Postbus 177, 7300 AD Apeldoorn

Realisatie

055-334411

**INVENTARISATIE EN BEHEERSPLANNEN
ONDERZOEK EN ADVIES
BOOMVERPLANTING, VERZORGING, VELLING
GROEIPLAATSVERBETERING**

TRAININGEN

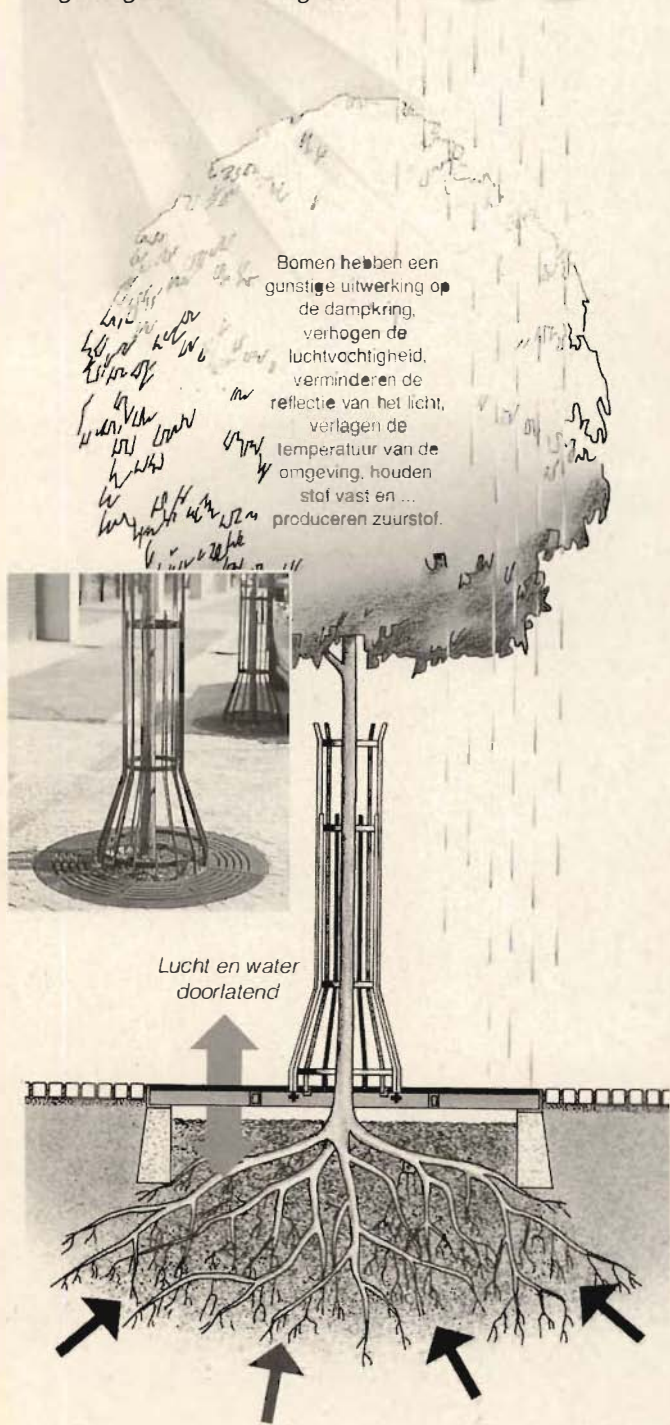

INSTRUCTIES

LEVERING VAN: KLIM- EN VERANKERINGSMATERIALEN, BOOMKOKERS.

Bomen in de stad

verhogen de kwaliteit van het milieu en dragen bij tot gunstige leefomstandigheden

Stadsbomen hebben onze hulp nodig: systeem boomroosters en boomkorven kunnen daarbij hulpmiddelen zijn. Een uitgebreide kleuren-brochure over optimale levenskansen voor bomen in de stad ligt voor u klaar. Vraag hem aan!

Lees alles over uw **SIER- en MOESTUIN** in

DE AMATEURTUINDER

en

ontvang korting op onze teeltinformatie 'Groentjes', tuinvideotheek, AVVN-winkelartikelen, bemestingsadviezen (f 25,-) en maak gratis gebruik van de Groenlijn.

Voor f 18,50 heeft u al een proefabonnement voor 1 jaar.

Een uitgave van het AVVN
Organisatie voor
Tuinierend Nederland

Schrijf naar: Kemphaanweg 1
1358 AA Almere
of bel: 036-5318536

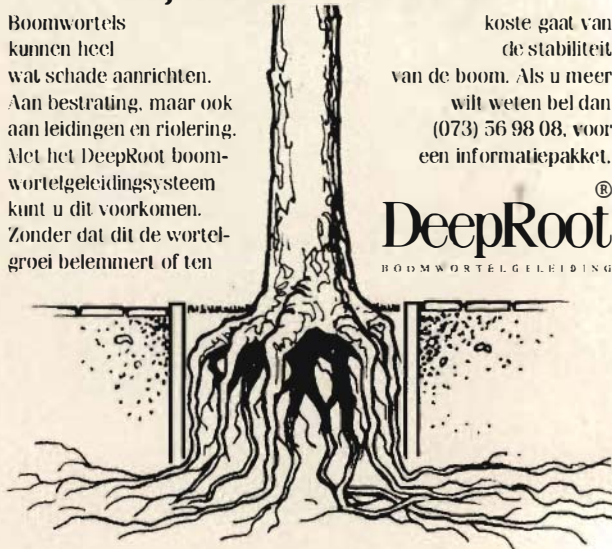

DeepRoot pakt dit probleem bij de wortel aan.

Boomwortels kunnen heel wat schade aanrichten. Aan bestrating, maar ook aan leidingen en riolering. Met het DeepRoot boomwortelgeleidingsysteem kunt u dit voorkomen. Zonder dat dit de wortelgroei belemmert of ten

koste gaat van de stabiliteit van de boom. Als u meer wilt weten bel dan (073) 56 98 08, voor een informatiepakket.

DeepRoot
BODMWORTELGELEIDING

BEL OF FAX VOOR GRATIS INFORMATIEPAKKET

DeepRoot Europe B.V. Postbus 2219, 5260 CE Vught.
Telefoon (073) 56 98 08 Fax (073) 56 07 97

Model-bomenverordening 1994

Bas Visser

Aanleiding voor de versie '94 van de in maart j.l. gepresenteerde model-bomenverordening waren de vele opmerkingen en suggesties vanuit de praktijk. Vaak had dit te maken met het van kracht worden van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). De Vereniging van Nederlandse gemeenten kan de versie '94 in algemene zin onderschrijven.

Begripsomschrijving

Duidelijkheid is verkregen door enkele begrippen nog beter te beschrijven. Onder andere is het begrip boom verduidelijkt met de volgende tekst: *een houtachtig overblijvend gewas met een dwarsdoorsnede van minimaal 10 cm op 1,3 meter hoogte boven het maaiveld. In geval van meerstammigheid geldt de dwarsdoorsnede van de dikste stam.*

Het begrip 'lintbeplanting' is vervangen door 'grotere (lint)begroeiingen'. Bedoeld is ook spontaan opgekomen grotere begroeiingen te beschermen. Daarbij is 'lint' tussen haakjes, omdat bijvoorbeeld ook een driehoek van 0,4 ha. met meidoorns en andere struiken door deze definitie beschermd wordt.

Nieuwe artikelen

In de versie '94 is de rechtssystematiek aangescherpt. Artikel 7 beschrijft de 'Standaardvoorwaarde van niet-gebruik'. Dit houdt in dat de verleende kapvergunning pas definitief wordt, als er geen bezwaren binnen de termijn, die de Awb voorschrijft, zijn binnengekomen.

Monumentale bomen

De Bomenstichting heeft een model bijdrageregeling voor Monumentale bomen ontwikkeld. Dit model is als appendix aan de modelbomenverordening toegevoegd. De bedoeling van de bijdrageregeling is dat gemeenten zelf een fonds in het leven roepen, waarmee zij eigenaren tegemoet komen voor het duurzaam instandhouden van een of meer bomen. Dit kan bijvoorbeeld ook het geval zijn als een boomeigenaar een kapvergunning voor een boom wordt geweigerd.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Eind maart 1993 is door het bestuur van de Vereniging Stadswerk de Model-bomenverordening (versie '93) aan het bestuur van de VNG aangeboden. Door personeelswijziging bij de VNG liet de officiële reactie van de VNG enige tijd op zich wachten. Dit najaar heeft nader overleg overleg plaatsgevonden tussen de VNG en vertegenwoordigers van de werkgroep Bomenverordening. Volgens kwam onlangs de volgende officiële reactie van de VNG aan de werkgroep: *"De VNG kan de versie '94 in algemene zin ondersteunen. Zij is van mening dat de bepalingen in de model-APV oktober 1993, zoals opgenomen in hoofdstuk 4 Bescherming van het milieu, afdeling 5 Het bewaren van houtopstanden, uitgangspunt dienen te zijn. Een aparte bomenverordening is mogelijk, mits deze geen overlap geeft ten opzichte van de bepalingen van de APV. Vanwege het ruime toepassingsbereik van de model-APV valt niet te verwachten dat de bomenverordening mettertijd integraal wordt opgenomen in een nieuw model APV."*

Bestelwijze:

De Model-bomenverordening '94 is te bestellen door f 15,- (incl. porto) over te maken op giro 2108755 van de Bomenstichting te Utrecht o.v.v. 'Bomenverordening'.

Het 'slakkenpad' voert ook langs de Bomenstichting

Natuur- en Milieuspektakel '94

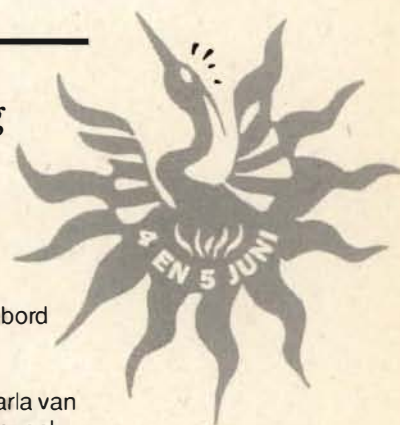
In het vorig nummer maakten we er al melding van. Het grootste milieufeest aller tijden staat voor de deur. In het weekeinde van 4 en 5 juni 1994 (Wereldmilieudag) viert het VARA-radioprogramma Vroege Vogels haar 15-jarig bestaan. Het feest wordt gevierd op het landgoed Boekesteyn van Natuurmonumenten in 's Graveland. Hier zullen de grote Nederlandse Natuur- en Milieuorganisaties zich voor het eerst gezamenlijk presenteren. Ze hebben daartoe zes thema's uitgekozen die aangeven hoe inspirerend natuur- en milieuvriendelijk gedrag kan zijn.

De zes thema's zijn: Recreatie/Vrije tijd; Natuur, Wonen en Bouwen; Verkeer en Vervoer; Landbouw en Consumptie en De Wereld/Onderwijs. De Bomenstichting neemt deel aan het thema Natuur. U komt ons tegen op het marktterrein en in het

'slakkenspel', een soort reusachtig ganzenbord dat speciaal voor dit weekend is bedacht.

Presentator Ivo de Wijs en samensteller Carla van Lingen wilden dit jubileum aangrijpen om zoveel mogelijk Nederlandse natuur- en milieuoorganisaties samen te laten werken in één grote manifestatie. In die soms nog verdeelde 'groene wereld' is dit initiatief eensgezind overgenomen, IEDEREEN DOET MEE. Sombere gedachten over ozonlaag, zure regen, broeikas effect en dieren mishandeling worden die dag even opzij geschoven. Op het Vroege Vogels Jubileumfeest staan de positieve ontwikkelingen centraal.

Iedereen is welkom. De toegang is gratis want het is feest, voor jong en oud. Er is kinderopvang aanwezig en voor de jeugd zijn er tal van activiteiten.

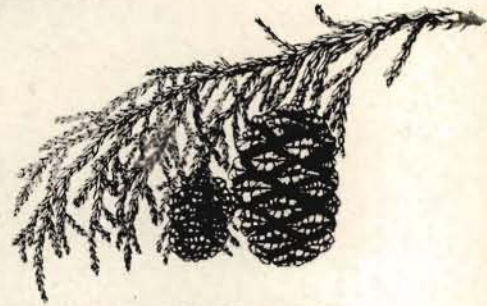

NATIONAAL NATUUR- EN MILIEUSPEKTAKEL '94

*Landgoed Boekesteyn
Noordereinde 56
's Graveland
zaterdag van 9.00 - 18.00 &
zondag van 8.00 - 17.00 uur.
Speciale Vroege Vogels
NS trein-busbiljetten zijn
verkrijgbaar op de NS
stations.
Per trein naar station
Hilversum. Daarna per bus
naar landgoed Boekesteyn.
LAAT DE AUTO THUIS!*

Bezoek eens een bomentuin

Aart de Veer

Bronnen

Voor de samenstelling van dit artikel zijn de volgende bronnen geraadpleegd.

Beek, Wim van, 1990. De nationale tuinengids. Gottmer, Haarlem.

Bomenstichting, z.j. Diverse niet-gepubliceerde inventarisaties. Utrecht.

Graaff, G. de, 1991. Monumentale bomen in Nederland.

Boom/Bomenstichting, Meppel/Utrecht.

Oldenburger-Ebbers, Carla S., 1989. De tuinengids van Nederland. De Hef, Rotterdam.

Schaap, D. en T. v.d. Berg, 1979. Parken, tuinen en landschappen van Nederland. Moussault's Uitgeverij, Baarn.

In Nederland zijn heel wat mooie bomentuinen te bewonderen. Enkele arboreta en pineta zijn vrij algemeen bekend. Andere verzamelingen van bomen zitten 'verstopt' in allerlei boeken en geschriften en

slechts insiders of mensen die uit de omgeving komen weten ze te vinden. Dit artikel is bedoeld om een overzicht te geven van enkele tientallen belangrijke bomentuinen in Nederland. Het begrip bomentuin moet daarbij ruim worden opgevat (zie verderop). Gestreefd is niet naar volledigheid, wel naar een redelijke spreiding van tuinen over het land.

Tabel

In de tabel zijn enkele belangrijke gegevens over de tuinen bijeengebracht. In de eerste drie kolommen staan de provincie en plaats, de naam en het adres van de tuin. In de op een na laatste kolom staat het oppervlak in hectaren en ook een aanduiding van het type tuin. De laatste kolom geeft het telefoonnummer voor inlichtingen. (Mochten er onverhoopt fouten in de tabel staan, wilt u deze dan doorgeven aan de schrijver, p/a Bomenstichting?)

Arboreta en pineta

In de eerste plaats zijn daar de arboreta (A): dit zijn meestal uitgebreide verzamelingen van bomen, zowel loof- als naaldbomen. Het gaat vaak om honderden, soms zelfs om meer dan duizend ver-

nen in Utrecht. In de deelnemende tuinen is op die dag allerlei extra's te zien, zoals exposities in het teken van 'Zorgen voor planten' en informatiestands van de vereniging Succulenta (cactussen en vetplanten). Voor bijzonderheden kunt u het beste telefonisch inlichtingen vragen, zie laatste kolom.

Kasteeltuinen

De met de letter K aangegeven tuinen behoren bij een kasteel, borg of landhuis. Ze zijn niet altijd dagelijks toegankelijk, daarom is het belangrijk om van te voren telefonisch of schriftelijk informatie te vragen. De selectie die in de lijst is opgenomen bevat die kasteeltuinen waar (ook) bijzondere, veelal oude bomen te zien zijn. Daarnaast is meestal de tuinaanleg, b.v. formeel of landschappelijk, interessant en de verdere 'invulling' met struiken, vaste planten en eenjarigen. Bijna overal in deze categorie neemt ook het gebouw qua architectuur en ligging een belangrijke plaats in.

Stadsparken

We hebben tenslotte ook een groep stadsparken opgenomen (S). Deze zijn vrij toegankelijk. Vooral in de vorige eeuw zijn vele stadsparken tot stand gekomen, b.v. op oude stadswallen, waarin soms ook bijzondere boomsoorten werden aangeplant. De hier vermelde telefoonnummers betreffen meestal gemeentelijke voorlichtingsdiensten.

Verdeling over het land

Mooie bomentuinen zijn helaas niet zo goed gespreid over het land. In het bijzonder in de provincies Friesland, Zeeland en vooral Flevoland moet men wat meer moeite doen om iets bijzonders te vinden. We hebben (daarom) ook een particuliere tuin in Zeeland opgenomen, in Kloetinge. Deze is alleen te bezoeken in de eerste 10 dagen van november(!) na telefonische afspraak (01100-15116).

Naschrift

Bomennieuws zal eind 1994 een themanummer uitbrengen rond 'Bomen in tuinen'.

schillende soorten. Vaak zijn de bomen met bordjes aangeduid en meestal is er ook een kaart (met wandelroutes), een folder of iets dergelijks beschikbaar. Pineta (P) zijn verzamelingen van naaldbomen (dus niet alleen van Pinus-soorten!). Soms vormt een pinetum een apart gedeelte binnen het arboretum (b.v. Schovenhorst in Putten).

Botanische tuinen

Botanische tuinen, soms verbonden aan een universiteit (Hortus botanicus) en tuinen die gericht zijn op bepaalde collecties, b.v. bepaalde plantenfamilies, hebben we aangeduid met de letter H. Ook hier is vaak goede documentatie beschikbaar. Elf van de met H aangeduide tuinen doen mee met de Nationale Hortusdag op 4 juni 1994 (ze hebben een sterretje in kolom 2). Deze dag is georganiseerd door de Stichting Nederlandse Plantentui-

Overzicht van bomentuinen in Nederland

	Plaats	Naam (* zie 1)	Adres	Opp(ha)/ type zie 2	Telefoon
Groningen	Eenrum	Arboretum	Spoorlaan	2A	05959-1913
	Groningen	Noorderplantsoen	Oranjesingel	20 S	050-67911
	Groningen	Stadspark	Paterswoldseweg	125 S	050-442232
	Haren	De Wolf *	Kerklaan 30	20 H	050-632010
	Leens	Verhildersum	Wierde 40	3 K	05957-1430
	Slochteren	Fraeylemaborg	Hoofdweg 30	25 K	05982-1568
	Uithuizen	Menkemaborg	Menkemaweg 2-4	2 K	05953-1970
Friesland	Beetsterzwaag	Lycklamahus	Hoofdstraat	3 S	05126-6222
	Joure	Heremastate	Midstraat 10	7 K	05138-12841
Drenthe	Anloo	Ter Borgh	Anderenseweg 7	2 P	05922-1330
	Assen	Overcingel	Oostersingel 27	5 K	035-62004
	Frederiksoord	Tuinbouwschool	Maj.v.Swietenlaan 15	6 H	05212-1237
	Paterswold	De Braak	Hoofdweg	29 S	035-62004
Overijssel	Diepenheim	Warmelo	Stedeke 11	6 K	05475-1565
	Enschede	De Horstlanden	Drienerlo 3	5 P	053-89911
	Goor	Weldam	Weg Goor-Diepenheim	5 K	05470-72647
	Losser	Poort-Bulten	Lossersestr,d Lutte	9A	05419-2005
Gelderland	Arnhem	Sonsbeek/Zypend	Zypendaalseweg	130 S	085-687911
	Lunteren	De Dennenhorst	Boslaan	5 P	08380-10096
	Putten	Schovenhorst *	Garderenseweg 93	27 A/P	03418-51207
	Vorden	De Belten	Wildenborchseweg 15	2 P	05752-6607
	Wageningen	De Dreijen	Gen.Foulkesweg 37	7 A	08370-83160
	Wageningen	Belmonte	Gen.Foulkesweg 87	17 A	08370-83160
	Zevenaar	Gimbornhof	Vondellaan	5 S	08360-95111
Flevoland	Biddinghuizen	Flevohof	Spijkweg 30	4 H	03211-1514
Utrecht	Amersfoort	Birkhoven	Barchm.Wuytersln 5	55 K	033-695111
	Baarn	Cantonspark	Faas Eliasln 49-51	5 S	02154-12519
	Bosch en Duin	Mary Cottage	Duinweg 9	2 P	03404-31622
	Doorn	Von Gimborn arb *	Vossesteinseweg	27 A	030-535455
	Nw.Loosdrecht	Sypesteyn	Nw.Loosdr.dijk 150	3 K	02158-4739
	Utrecht	Fort Hoofddijk *	Budapestln, Uithof	4 H	030-535455
N-Holland	Amsterdam	Vrije Univers. *	V.d.Boechorststr 8	5 H	020-5484142
	's-Graveland	Gooilust	Zuidereind 56	175 K	035-62004
	Haarlem	Stadskweektuin	Kleverlaan 9	4 H	023-258181
	Hilversum	Blijdenstein *	V.d.Lindenstr 125	2 P	035-232056
	Middenbeemster	Beemster arb.	Nekkerweg 67a	2A	02990-22162
Z-Holland	Boskoop	Proefstation	Rijneveld 153	2 H	01720-3220
	Delft	Gem.arboretum	Korftlaan	3A	015-602151
	Delft	Cultuurtuin TNO *	Julianalaan67	3H	015-782356
	Leiden	Hortus botanic. *	Rapenburg 73	3H	071-277249
	Rotterdam	Trompenburg *	Honingerdijk 64	5A	010-4526599
Zeeland	Goes	Stadswallen	Oostwal	2 S	01100-21212
	Kloetinge	Part.tuin	Marktveld 19	2-	zie tekst
N-Brabant	Best	Odolphushof	Kerkhofpad 5	1 H	04998-71295
	Hilvarenbeek	Ambrosiushoeve	Ambrosiusweg 1	2 H	013-425888
	Overloon	D'n Hof *	Stevensbeekseweg 19-21	3 H	04781-42277
	Roosendaal	E.van Loonpark	Stationstraat	3 S	01650-40375
Limburg	Amstenrade	-	Hagendoornweg 1	11 K	045-716200
	Arcen	Kasteel Arcen	Lingforterweg 24-26	32 K	04703-1882
	Baarlo	D'Erp	Van Erplaan 1	2 K	04765-1466
	Kerkrade	Hortus Kerkrade *	St.Hubertuslaan 74	2 H	045-415615
	Maastricht	Stadspark	Maasboulevard	4 S	043-292468
	Tegelen/Steyn	Jochumhof *	Maashoek 2b	1 H	077-733020

1) doet mee aan Nationale Hortusdag op 4 juni 1994

2) A = arboretum; P = pinetum; H = hortus botanicus, botanische tuin, collectietuin; K = kasteel-, borg- of landgoedtuin; S = stadspark

Dendrologische overpeinzingen

Bloesem en blad

Pierre Lombarts

Gelukkig is de schijndode toestand van de natuur nu helemaal over. Vaste planten trokken zich in de grond terug en lieten wat brosse, bruine resten achter. Houtige gewassen verloren voor het merendeel hun loof en staken een wir-war van takken en twijgen in de veelal grijze, met water verzadigde luchten. Sommige ijdeltuinen wisten echter met hun kaalheid nog goede sier te maken; berken met

hun witte basten, machtige eiken met hun ruw gevoerde stammen, wilgen met oranje-rode twijgen en *Crataegus laevigata*, een meidoornsoort, met een fijntwijgige kroonstructuur. Enkele onttrekken zich voortdurend aan de algemene trend in de natuur en blijven een heel jaar lang gewoon in

blad, naalden of vlerken staan. Hulst presteert het zelfs rond Kerstmis tussen het glimmend groene blad rode bessen te hangen. Hele bossen schermen zich aan de bovenkant af met talloze groene stijve naalden, terwijl ze op de grond voor een zacht, goed beloopbaar bruin naaldentapijt zorgden. De piramidale puntconiferen, van top tot teen bekleed met groene, gele, blauwe, grijze of roodbruine vlerken, hadden veel bekijks. Voor de achteloze voorbijganger, die dit alles toch nog ontging, wist de schijnbaar levenloze natuur enkele gewassen op onverwachte tijden in de winter te doen oplichten. De toverhazelaar overdekt zijn kale hout wekenlang met gele streepjes-bloemen.

Wat later hult de kornoelje zich in een gele waas. Tegen het voorjaar aan schreeuwt de plant, met de bescheiden naam van Chineesklokje, het geel uit.

In mei is het tijd om bloesemroutes te rijden. De appels bloeien. Niet ieder ras op dezelfde tijd. Dit geeft de mogelijkheid, de bloesempracht over enkele weken uitgesmeerd te krijgen. Identieke appelbomen noemt men rassen. Ze dragen de namen van de vruchten of de vruchten de namen van de rassen, zo men wil. We kennen ze van de markt, de groentewinkel of de supermarkt: Cox, voluit Cox orange pippin, Elstar, Jona gold en Golden Delicious. Deze laatste wordt veelvuldig luidkeels aangeprezen als "gouden liesje". Toen de Lombarts Calville nog op de markten aangevoerd werd, spitste ik mijn oren bij de lokroep "lekkere lompe kamielen". In deze tijd, vooral rond de ijsheiligen op 12, 13 en 14 mei, letten fruittelers bijzonder op de nukken van het weer. Eén onachtzaamheid en de kans bestaat dat een verraderlijke hevige nachtvorst al de bloemen plukt. Dan behoeven de bloemen, die mannelijke en vrouwelijke geslachtsdelen herbergen, niet meer bestoven te worden, vindt er geen bevruchting plaats en kan de fruitteler de oogst voor dat jaar mooi vergeten. Ze zijn echter niet voor één gat te vangen, ze hullen zo lang het vriest gewoonweg de hele boomgaard in een waternevel en weten zo de vorst af te leiden.

Sierheesters

Naast consumptie-appelen zijn er talloze aardappelen die uitsluitend voor de sier gekweekt worden. Ze tooien zich met witte, roze, paarsroze en zelfs rode bloemen. Vaak bezitten ze sierlijk loof, groen of bronskleurig en soms hebben ze aparte insnijdingen. Vele vragen in het najaar nog eens extra aandacht door een kleurige zeer rijke vruchtdracht. Sierkersen, *Prunus*, barstten vorige maand al in een overdadige bloei uit. Dit zijn vaak bomen met korte dikke stammen die platte of vaasvormig opgaande zeer brede kronen torsen vol puur witte of intens roze bloemen. Vele kultuurvariëteiten hebbengevulde bloemen, gevormd door talloze bloemblaadjes die bijeen gekreukt zijn tot pomponen. Ook bloeiden de zeer sjeke *Magnolia's* met hun statige albasten staande bloemen. Mogelijk had men pech en werden ze geraakt door een ijzige nachtvorst, werden ze van hun fierheid ontdaan en hingen ze als vieze, slappe bruine todden de boom te ontsieren. In mei plegen ook de meidoorns te bloeien met witte bloemen aan de hoge hagen die in de uiterwaarden loodrecht op de rivieren staan of gewoon in het struweel aan de wegwijk. In de straat is hun bloei vaak vuurrood, die is dan van de cultuurvariëteit *Crataegus laevigata* "Paul's Scarlet". Judasbomen, *Cercis siliquastrum*, bloeien over hun hele lijf, op dunne en

Tak en blad van de witte paardekastanje (*Aesculus hippocastaneum*)

Aesculus hippocastaneum 'Baumannii' in Deurne (onder)

Tekeningen van de schrijver

dikke takken en zelfs op de stam, met roze bloemen. Doorgaans weinig opvallende, bijna nietszeggende boompjes als *Laburnum watereri* 'Vossii', de gouden regen, laten ineens tientallen centimeters lange slierten goudgele bloemen uit hun kronen neerhangen. Het is puur feestelijk zoals de planten zichzelf opsieren.

Af en toe laat ik een Latijnse naam vallen, zoals ik u eerder vertelde, het internationale plantenesperanto. Dit is voor u gemakkelijk wanneer u eens bij een van de interessante arboreta of botanische tuinen binnenwandelt. Daar staan alle planten minstens in het Latijn benaamd: de Hortus in Leiden, het Belmonte Arboretum te Wageningen, de Uithof te Utrecht, de Hortus te Haren bij Groningen, Trompenburg te Rotterdam, het von Gimbornarboretum te Doorn, Poort Bulten in De Lutte en de Botanische tuin te Kerkrade. U kunt hier genieten van de bloei en groei van vele exoten, planten die hier wel goed groeien maar van nature elders thuis horen. U kunt ze in genoemde tuinen beoordelen op hun geschiktheid om er uw tuin mee te meubileren, omdat ze hier vaak het volume tonen dat ze in volwassen staat hebben. De uitbundigheid van de bloei trekt de aandacht als een zwaailicht, maar kijk je wat verder, dan zie je dat de natuur zijn winterslaap beëindigd heeft en zich in zijn werkpak steekt. Uit de knoppen ontrolt of ontvouwt zich een blad als een groen zonnepaneel om energie te vangen. Soms is het tere jonge blad tijdelijk door een beschermende rood getinte vernisachtige laag overtrokken tegen het in het begin al te straffe zonlicht. Populieren, waarvan vele rassen geteeld worden voor de houtproductie, hebben vaak een nauwelijks van elkaar te onderscheiden uiterlijk. Kenners kunnen aan het tijdstip van uitlopen in combinatie met het al of niet rood overtrokken zijn van het blad het ras herkennen.

Paardekastanjes

De wilde kastanje, de paardekastanje, waarvan de bloemist eerder al takken met dikke, kleverige knoppen aanbod, zijn machtige grote bomen die tot 25-30 meter hoogte reiken. Meestal hebben ze een korte, dikke stam die een regelmatige, brede kroon torst. Het lijkt of de boom direct na het tevoorschijnkomen van het handvormige blad vol hangt met lichtgroene parachootjes. Binnen enkele dagen groeit het blad verder uit en spreidt zich in het horizontale vlak. In de loop van de zomer wordt het donkergroen. In mei staan deze grote bomen vol witte kaarsen, het zijn witte rood gevlekte bloemen in rechtop staande eindstandige trossen. Als zo'n grote oude kastanje wat takken tegen de grond laat zakken is het de moeite waard er eens op toe te lopen en de details te bekijken. De bloem lijkt tweeslachtig te zijn, d.w.z. dat de organen van beide geslachten telkens in één bloem te vinden zijn. Meeldraden met op hun top de helmknop waarin zich stuifmeel bevindt en meestal één, maar soms ook meerdere stampers met vrouwelijke geslachtsdelen. Als beide tegelijk rijp zouden zijn, dan zou er theoretisch niets nodig zijn om een bevruchting tot stand te brengen. Bij de paardekastanje is de stempel, de knop van de stamper, eerder rijp dan het stuifmeel in dezelfde bloem. Hier is dus de bestuiving met behulp van derden nodig. De bloemen worden bevrolog door bijen, vlinders en vooral door hommels. Als die hun werk goed gedaan hebben is dit waar te nemen in het

najaar wanneer de jeugd de kastanjes met stukken hout probeert neer te halen. Dit is een voornaam reden om deze prachtige bomen, die veel schaduw geven, niet boven parkeerplaatsen te planten. We hadden het eerder bij de sierkersen over gevulde bloemen. Bij dergelijke bloemen zijn de meeldraden en stampers vaak uitgegroeid tot bloemblaadjes met het gevolg dat er geen geslachtsverkeer mogelijk is. Dientengevolge geven gevulde bloemen ook geen vruchten. In de tuin van Monsieur Duval in de buurt van Genève stond een gewone paardekastanje, waaraan ineens een tak verscheen met gevulde bloemen. Zo'n speling van de natuur noemt men een sport. A.N. Baumann, een kwekerszoon zond enthout van die tak naar de toen beroemde kwekerij van zijn vader in Bollwiller in de Elzas. Deze zette de vermeerdering in gang en verspreidde van hieruit de naar hem vernoemde, vruchtloze, met gevulde witte bloemen bloeiende paardekastanje *Aesculus hippocastanum* 'Baumannii'. Deze boom is nu veelvuldig te vinden op plaatsen waar vruchten ongewenst zijn. Men zegt dat de Turken hun paar-

den wilde kastanjes gaven om ze te genezen van de hoest. Mogelijk komt hier de naam paardekastanje vandaan. Er zijn ook wilde kastanjes met roze bloemen, deze heten *Aesculus carnea*. Hieruit heeft men de boom met de meest opvallende puur rode bloemen geselecteerd en die wordt op de kwekerijen gekweekt onder de naam *Aesculus carnea* 'Briotii'.

In het voorjaar is de natuur feestelijk uitbundig. Er is te veel te zien om te beschrijven, maar zo ik al zei, loop eens binnen bij een botanische tuin of arboretum of wandel eens mee met een eendaagse excursie van de Nederlandse Dendrologische Vereniging. Het programma voor de komende maanden vindt u in de agenda.

Goudenregen (*Laburnum watereri* 'Vossii'), getekend in Middelburg.

De computer beschermt de boom.

Technologie in dienst van de boom
een wereldwijde sponsoringstrategie van Bull.
De Stichting Arbor, opgericht door Bull,
zet zich in voor de bescherming van bomen en
bossen over de hele wereld.

Worldwide

Information

Systems

Bull Nederland N.V.
Hoogoorddreef 66-68
1101 BE Amsterdam Zuidoost
020 - 565 2111

Bull

Richtlijnen voor het schrijven van artikelen in Bomennieuws

Algemeen. De redactie nodigt de lezers van Bomennieuws uit, geschikte artikelen voor ons blad in te zenden. Voor vragen kunt u zich richten tot Frank Moens op het kantoor van de Bomenstichting, tel. 030-340778

Lezers en onderwerpen. Bomennieuws is bestemd voor een breed lezerspubliek dat algemene interesse heeft in het wel en wee van bomen. Artikelen mogen niet te gespecialiseerd zijn en waar mogelijk moeten vaktermen vermeden worden.

Lengte. De maximale lengte van een gewoon artikel is vier bladzijden in Bomennieuws, inclusief illustraties. Als u uitgaat van ongeveer 2/3 deel tekst en 1/3 deel illustraties, is voor de tekst maximaal 2500 woorden beschikbaar.

Indeling, stijl en taal. De redactie stelt het op prijs als u een duidelijke indeling aanbrengt met tussenkopjes. Soms kan een korte inleiding of 'lead' nuttig zijn. Bij een langer artikel is ook het geven van enkele conclusies of een nawoord goed. U bent vrij in het gebruiken van uw eigen stijl van schrijven. Vermijd echter (te) lange zinnen en gebruik niet onnodig vreemde woorden. Stel zo mogelijk in actieve vorm (niet teveel zinnen met 'wordt' of 'worden'). De redactie hanteert in het algemeen de voorkeurspelling volgens het nieuwe 'Groene boekje' maar gebruikt wel een K in plaats van een C in woorden waar deze vormen naast elkaar voorkomen (b.v. Redactie, Aktueel).

Illustraties. Voeg zo mogelijk illustraties aan uw artikel toe zoals foto's, tekeningen, figuren of kaartjes. Nummer de illustraties op de achterzijde en geef ze een bijschrift.

Rubrieken. Bomennieuws kent verschillende rubrieken. Bekijk u hiervan enkele voorbeelden, voordat u aan het schrijven gaat.

Wat moet u doen? U kunt een artikel dat volgens bovenstaande richtlijnen is geschreven *in getypte vorm* insturen aan de Redactie van Bomennieuws, t.a.v. Frank Moens, (Indien u een Tekstverwerker gebruikt, neem dan even contact op.) De Redactie neemt uw artikel zo spoedig mogelijk in behandeling. Plaatsing hangt af van wat er nog aan gebeuren moet, het totale aanbod, de planning van themamummers enz. Wanneer de Redactie inhoudelijke aanpassing nodig vindt, neemt zij contact met u op. Kleine wijzigingen in indeling, stijl, taal e.d. worden echter zonder meer aangebracht.

(K)Snoeien in Zaanstad

Een tijdje geleden werd ik gebeld door onze kontaktpersoon Louis Keuter. Hij zei: "Als je nu naar Zaanstad komt en ziet, hoe ze hier aan het snoeien zijn, dan barst je spontaan in huilen uit." De

'Gesnoeide' paardekastanjes in Koog aan de Zaan
foto: Louis Keuter

volgende dag lagen zijn foto's op mijn bureau. En hoewel er geen tranen vloeiden, moest ik hem wel gelijk geven: de deskundigheid was ver te zoeken. De "bomenploeg" was er kennelijk op uit, zo snel mogelijk veel bomen "stevig" te snoeien. De regel, dat je per keer niet meer dan 20% van de kroon mag wegnemen was hier en daar met 30% overschreden. Wat overbleef, waren magere, soms echt verminkte bomen met veel snoeiwonden.

lichtingsmiddag voor het uitvoerend personeel van de gemeente. Louis heeft daar een en ander verteld over de Bomenstichting en vooral over boomverzorging. En hij heeft de gemeente geadviseerd, de snoeiers een snoeicursus te laten volgen. En nou maar hopen, dat dat gebeurt, want welke gemeente laat zijn bomen nou snoeien door mensen zonder een goede opleiding?

M.v.E.

Bomenfonds heeft nog geld beschikbaar

In het vorig nummer maakten we melding van de ontvangst van een gift van uitvaartkistenfabriek Bogra uit Enkhuizen. De gift is speciaal bestemd voor het opknappen van monumentale bomen op begraafplaatsen. Enkele bomen op de Portugees-Joodse begraafplaats in Ouderkerk aan de Amstel zijn inmiddels in goede staat van onderhoud gebracht. Maar hiermee is het beschikbare bedrag nog niet volledig besteed. Aanvragen voor dit speciale onderdeel van het Bomenfonds kunnen door eigenaren of beheerders worden ingediend. Dit geldt ook voor Monumentale bomen *buiten* de bebouwde kom. Voor 1994 is nog bedrag beschikbaar. Voorwaarde voor

een aanvraag is wel dat de werkzaamheden dit jaar nog moeten worden uitgevoerd.

Voor inlichtingen of een aanvraagformulier kunt u contact opnemen met Luc Noordman of Els Vos, telefoon 030-340778 (secretariaat van de Bomenstichting)

FM.

OPROEP

Wie heeft een bijzondere ervaring?

Vrijwel iedereen heeft wel een bijzondere herinnering, ervaring of verhaal waarin een speciale boom de hoofdrol speelt. Van de boom waaronder de prille liefde werd beleefd tot het verhaal van de parachutist in de oorlog die aan de tak van een beuk zijn einde vond en pas toen de boom zijn blad verloor door paddestoelen plukkers werd ontdekt. Wie klom er als kind niet in bomen om even weg te zijn van de aarde en van het bijzondere perspectief te genieten. Die ene keer dat het vreselijk onweerde en met een daverende klap een dikke eik finaal in tweeën werd gespleten. Waaronder net een boomkweker tegen de regen stond te schuilen.

Wie herinnert zich niet de waaiende takken van de bomen buiten als je als je als kind bij je oma logeerde en 's avonds in je bed lag en van opwinding niet kon slapen? en de amandelachtige geur van de bast van de vogelkers waar je net een stok van had gesneden? Ieder mens heeft wel zijn bijzondere belevingsmomenten met bomen. Bomen zijn op meerdere manieren van onschatbare waarde.

Bomen hebben zo lang de mens bestaat al als bron van verhalen en anekdotes gefungeerd. Om een deel van die verhalen vast te leggen en de bijzondere band die mensen met bomen hebben te onderzoeken zijn we bezig met het samenstellen van een BOMENFILM. Die onder andere volgend jaar als de Bomenstichting 25 jaar bestaat op televisie zal kunnen worden uitgezonden.

De film zal bestaan uit een serie korte verhaaltjes die telkens andere aspecten van de belevingswaarde van bomen laat zien.

Wij zijn op zoek naar mensen met een bijzonder verhaal rond een speciale boom of boomsoort die een belangrijke rol in iemands leven speelt, of heeft gespeeld. Prachtig, ontroerend, pijnlijk of dramatisch. Wie kent die verhalen of mensen, of wie heeft zelf zo'n bijzondere band met een boom? (wie niet?). Neem graag contact met ons op.

Frank van Reemst
Postbus 78047, 1070 LP Amsterdam
of per telefoon/fax: 020-6125351

Kinderen leggen laatste steen bomenroute Voorschoten

De gure woensdagochtend van de 23^e maart stond voor veel kinderen van de basisscholen in het teken van de Nationale Boomfeestdag. In Voorschoten (Z-H) werden er voor een keer geen bomen geplant, maar bomen bekeken. Leerlingen van de Ds. Fortgensschool, de Regenboog- en de Elckerlycschool liepen een deel van de nieuwe bomenroute langs 42 bomen. In het Adegeestpark werd de laatste tegel gelegd met de naam van de boom en een nummer dat verwijst naar de routebeschrijving.

De Stichting Leefbaar Voorschoten

In het Adegeestpark legden leerlingen van drie basisscholen de laatste tegel met de naam van de boom en een nummer dat verwijst naar de routebeschrijving.
foto: Frank Moens

stelde de mooi vormgegeven beschrijving samen, verdeeld in een noordelijke en een zuidelijke route van 4 en 3,5 km. De route voert de wandelaar langs allerlei bijzondere boomsoorten, waarvan het merendeel in particuliere tuinen staat. De bomen zijn nog niet bijzonder oud omdat het grootste deel van Voorschoten nog

niet zo'n lange geschiedenis heeft. Een deel van de route loopt door het Berkhoutpark, dat, zoals zoveel stadsbossen, is aangelegd in de crisisjaren. Eind maart stonden allerlei bolgewasjes in volle bloei, onder het fris uitlopende groen van de bomen. De routebeschrijving is gratis verkrijgbaar bij de VVV, het gemeentehuis en bij enkele boekwinkels in het centrum.

F.M.

Bomenroutes in Roden en Enkhuizen

De Boomfeestdag was voor het IVN afdeling Roden en de Milieucmissie van de gemeente Enkhuizen eveneens aanleiding een bomenwandelroute te presenteren. In Roden voert de route door het centrum van het dorp. Jammer is dat de lengte niet wordt vermeld. Leuk in de beschrijving van de bomen is de aanvulling met allerlei wetenswaardigheden, zoals gebruik, bijzondere (groei)eigenschappen en mythologie. In Enkhuizen heeft men gekozen voor twee routes door de oude kern van de stad, waarbij ook aandacht wordt besteed aan enkele typische Enkhuizer cultuurhistorische monumenten. Het boekje is verkrijgbaar aan de balies van het Stadskantoor en Openbare Werken en bij de VVV. Het kost f 2,50. De opbrengst zal ten goede komen aan het bomenbestand van Enkhuizen.

F.M.

*Viel zu wenig kennen wir die Bäume
die in unseren Wäldern stehen und rauschen
Viel zu selten bau'n sich unsere Träume
Nester, um die Winde zu belauschen
und des Himmels Silberwolkenspiele
gehn vorüber, ohne uns zu trösten.
Ganz vergessen haben wir zu viele
Wunder, die uns einst das Herz erlösten.*

Ina Seidel

Voorzichtigheid met bacterievuur nog steeds geboden

Meidoorns mogen weer bloeien, ze behoeven niet meer massaal te worden afgezaagd. De bedreiging door de ziekte, die met name onder de roosachtigen huishoudt, waaronder appel en peer en ook meidoorn en cotoneaster vallen, is niet minder dan zo'n 10 jaar geleden. Voor een klein deel van het land gelden extra maatregelen, maar voor het hele land raadt men toch aan om voorzichtig te blijven en niet op grote schaal de gevoelige soorten te planten.

Sinds vorig jaar juni zijn nieuwe Europese fytosanitaire richtlijnen van kracht en dit had tot gevolg dat de nederlandse regelgeving moest worden aangepast. In de nieuwe regeling worden zogenaamde bufferzones aangegeven. Dit zijn de oude 'beschermde' gebieden zijn voornamelijk de fruitof boomteeltgebieden in ons land, waarvoor geldt dat binnen de zonegrens geen teelt of aanplant mag plaatsvinden van grootbladige cotoneaster en *Stranvaesia*. Buiten de bufferzones mogen alle bacterievuur gevoelige soorten weer worden geteeld.

Voor de particulier houdt dit in dat buiten de bufferzones alle soorten weer verkrijgbaar zijn, mits ze natuurlijk door de kwekers worden aangeboden. Vanuit de vakorganisaties wordt bekeken hoe door voorlichting aan bijvoorbeeld tuincentra, de particuliere koper op de hoogte kan worden gesteld van de risico's bij aanplant van gevoelige soorten.

Het Proefstation voor de Boomkwekerij in Boskoop is al jaren bezig met het zoeken naar resistente soorten. Er zijn enkele variëteiten gevonden van vuurdoorn en cotoneaster die minder gevoelig lijken te zijn. Ook voor de eenstijlige meidoorn (*Crateagus monogyna*) is een resistente vervanger gevonden, namelijk *Crataegus phanopyrum*. Voor gebruik in het stedelijk gebied kan deze soort zonder bezwaar worden aangeplant. Voor het buitengebied ligt dit anders. Daarvoor gelden andere criteria voor het gebruik, zoals bijvoorbeeld de herkomst. De soort is in ons land niet inheems en wordt dus als exoot beschouwd.

F.M.

Hoogstamvruchtboomen in de belangstelling

Inventarisatie van hoogstamvruchtboomen in de gemeente Olst

Het beeld van de IJsselstreek werd in het verleden voor een groot deel bepaald door boomgaarden. In het voorjaar zorgde de boomgaarden voor een bloesemhulde en in het najaar voor een rijke schakering van allerlei rijpend fruit. door ontwikkelingen op het gebied van de fruitteelt ontstonden de laag- en halfstamboomgaarden en werden nieuwe rassen geïntroduceerd.

Door de veranderingen in de fruitteelt veranderde ook het landschap en de bijbehorende flora en fauna. Om te proberen de laatste hoogstamvruchtboomen te bewaren voor de toekomst, is het noodzakelijk dat er een overzicht beschikbaar is van het voorkomen van fruitsoorten en -boomgaarden. Ook is het belangrijk om te weten hoe de onderhoudstoestand is. De Stichting het Oversticht, de Stichting Coördinatie Landschapsonderhoud Overijssel en de provincie Overijssel willen door een inventarisatie het inzicht in de nog aanwezige hoogstamvruchtboomen verkrijgen.

Cursisten van de cursus boombeheer van het Agrarisch Opleidingscentrum 'De Groene Welle' in Zwolle zullen het inventarisatiewerk gaan uitvoeren. In eerste instantie zal de IJsselstreek worden bekeken en dan met name de gemeente Olst. Vervolgens wordt voor

tot de organisaties in de provincie Overijssel wel op de hoogte van de hoeveelheid hoogstamvruchtboomen. In 1992 werden nog zo'n 44.000 boomen geteld en het vermoeden is dat 25 jaar geleden het er wel 100.000 geweest moeten zijn. Het gebied rond Bunnik en Houten is al lang een fruitteeltgebied. Net als in Overijssel bepaalde de hoogstammen in dat deel van Utrecht het landschap. Fruittelers zullen om economische redenen doorgaan met het kiezen voor de laagstamfruitgaarden. Gelukkig neemt door de snelle vermindering van het aantal hoogstamvruchtboomen de belangstelling voor de instandhouding toe. Het Stichts Landschapsbeheer heeft gerichte beleidsaanbevelingen gedaan voor het behoud van een gezond en representatief hoogstamvruchtboomen-bestand. Stichts Landschapsbeheer heeft met name gekozen voor boomen in erfplanting, huisboomgaarden (ca. 1100 lokaties bekend) en enkele geselecteerde productieboomgaarden, die zowel vanuit landschappelijke als cultuurhistorische overwegingen kenmerkend zijn.

Om alle bestaande hoogstamvruchtboomen te behouden door het verrichten van achterstallig onderhoud en inplanten van opengevallen plekken, is eenmalig een bedrag van 1,8 miljoen nodig. Voor het jaarlijkse onderhoud is structureel een bedrag van

Een wreed-mooi patroon in een zojuist gerooide hoogstamboomgaard langs de A27 bij Houten
oto: Vincent Kraan, Stichts Landschapsbeheer

de boomgaarden een beheersplan maakt en zal worden bekeken hoe een subsidieregeling voor de instandhouding is op te zetten.

Kap hoogstamvruchtboomen gaat in razend tempo

Het Stichts Landschapsbeheer in de provincie Utrecht, was in tegenstelling

f500.000,- nodig. Het Stichts Landschapsbeheer wil een professionele snoeiploeg formeren, die de grote inzet van de vrijwilligersgroepen kan versterken.

De ideeën zijn in het rapport 'Zicht op hoogstamvruchtboomen in de provincie Utrecht' samengevat. Het rapport is tegen kostprijs te verkrijgen.

Nederlandse Vereniging van Beëdigde Taxateurs van Bomen

Op 31 maart 1994 is de Nederlandse Vereniging van Beëdigde Taxateurs van Bomen (NVBTB) te Utrecht bij notariële akte opgericht. Een boomtaxateur bepaalt de waarde of de waardevermindering van een boom, uitgedrukt in geld. Hierbij kan worden gedacht aan het beschadigen van een boom, het beschadigen van het wortelgestel, illegale kap.

Aan bomen kunnen verschillende prijskaartjes hangen. De boomtaxateur maakt bij de bepaling van de waarde van een boom gebruik van de marktwaarde, de vervangingswaarde en een berekeningsmethode, genaamd de Methode Raad (versie 1994). In de afgelopen jaren is het normaal geworden, dat de berekening van schade aan bomen door beëdigde boomtaxateurs wordt uitgevoerd. Boomschades kunnen, in bepaalde gevallen, oplopen tot vele tienduizenden guldens per boom.

Beëdigde bomentaxateurs

De beëdigde boomtaxateur is een onafhankelijke deskundige. Het afleggen van een vakbekwaamheidstest en de beëdiging vinden plaats onder auspiciën van de Kamer van Koophandel. Een beëdigde taxateur dient niet alleen kennis en ervaring te hebben op het gebied van bomen en boomverzorging, maar ook op het juridische en economische vlak.

Oprichting NVBTB

De NVBTB is een branche-organisatie die zorg draagt voor het kwaliteitsniveau van boomtaxaties, die opkomt voor belangen van haar leden en tevens aanspreekpunt wil zijn voor een ieder die met taxaties van bomen te maken krijgt. Dit gebeurt onder meer door

- het uitwisselen van kennis en ervaring;
- het desgevraagd optreden als geschillencommissie van door haar leden-taxateurs of door derden uitgevoerde taxaties van bomen en houtige gewassen;

De bij de NVBTB aangesloten beëdigde boomtaxateurs werken volgens een erecoode en de vereniging biedt de opdrachtgevers van de bij de NVBTB aangesloten taxateurs de waarborg voor een onafhankelijke en deskundige taxatie.

NVBTB
Posbtus 15318
1001 MH Amsterdam

Voor u gelezen

Hoveniers & Groenvoorziening - 1994 no. 1

De Stichting Uniforme Barcodering voor de Boomkwekerij Nederland gaf een folder uit over nut en toepassingsmogelijkheden van een uniforme barcode voor boomkwekerij-producten. Het ligt in de bedoeling, in de toekomst alleen gecodeerde producten in de handel te brengen. Hierdoor zal automatisering mogelijk worden en kan men o.a. mogelijk worden, elektronisch bestellingen te doen. Verder wordt aandacht geschonken aan de kwestie "inheemse en uitheemse boomsoorten", en komt het betreffende themanummer van de Bomenstichting aan de orde.

Groenkontakt - jan. 1994

Er wordt melding gemaakt van de boomplantdag in Vlaanderen op 23 maart jl., waar als thema gold: "Bomen & Rekreatie". Op ruime schaal werd kinderen iets geleerd over de natuur in hun omgeving.

Gewezen wordt op de betekenis van de veldesdoorn als sterke haagplant voor donkere en vochtige plaatsen. Hij is goed bestand tegen snoeien en vraatzuchtige insecten. Vogels gebruiken een dergelijke boom graag als nestelplaats.

Door het Studiecentrum voor Groenvoorziening werd in samenspraak met een soortgelijke Vlaamse instantie een lijst samengesteld en gepubliceerd met de waarde van 230 boomsoorten. Een brochure hierover zal binnenkort aan alle gemeentebesturen worden gezonden.

Baumzeitung - 1993 no. 6

Ik vond artikelen over klimtechniek en het gebruik van motorzagen, over veel voorkomende ziekten bij coniferen en over de *Paulownia tomentosa*. In een slotartikel wordt aandacht besteed aan de hantering van rechtsregels in het groenbeleid.

Groei & Bloei - feb. 1994

Aandacht wordt besteed aan het snoeien van hoog- en halfstam vruchtbomen. De wijze van snoeien moet worden aangepast aan de leeftijd van de boom.

In een artikel over de beide reuzebomen *Sequoia sempervirens* en *Sequoiadendron giganteum* wordt gewezen op cultivars die ook geschikt zijn voor de kleine tuin.

Stadswerk - 1994 no. 2

De precare situatie, waarin onze iepen zich bevinden, wordt besproken in het artikel: "Het is vijf voor twaalf voor de iepen". Er wordt een ontwikkelstrategie gegeven om de ziekte weer beheersbaar te maken.

Tuin & Landschap - 1994 nrs. 5 & 6

In no. 5 vonden wij een artikel over "Vrieskrimpen oorzaak vorstscheuren in bomen". Verder een verhandeling over de knotwilg: zowel de schiet- als de kraakwilg komen hiervoor in aanmerking.

Ook is een artikel over de herplantplicht, die een gemeente kan opleggen.

In no. 6 een beschouwing over een voor Europa nieuwe schimmelziekte in kornoelje, die heerst in de Verenigde Staten. In Europa komt zij nog niet voor. Maatregelen acht men in ons land (nog) niet nodig.

Verder een artikel over het dreigende uitsterven van grienden en wilgenbossen. Gezien hun historische betekenis is behoud interessant vanuit het oogpunt van natuurontwikkeling.

Het is bijna 25 jaar geleden, dat André Raad zijn methode bracht over de waardebepaling van bomen. Gepleit wordt voor het monopoliseren van deze methode binnen een gilde van beëdigde taxateurs. Omdat Raad zich vooral richt op de individuele boom en nauwelijks relaties legt tussen die boom en meetbare omgevingsfactoren, wordt gepleit voor een andere benadering. Hierdoor is het mogelijk deze waardebepaling te hanteren in de zin van het waarderen van bomen als onroerend goed.

Joop Comijs

BoomSpiegel 7

Het geslacht *Alnus*, de els
F.J. Fontaine
Uitgave: Boomkwekerijen M.van den Oever & Zonen b.v.
Haaren, Noord-Brabant

&

BoomSpiegel 8

Het geslacht *Robinia*, de schijnacacia of valse acacia
F.J. Fontaine
Uitgave: Boomkwekerijen M.van den Oever & Zonen b.v.
Haaren, Noord-Brabant

Onvermoeibaar gaat de bekende dendroloog Frans Fontaine door met het samenstellen van zijn BoomSpiegels. Enige jaren geleden werd in Bomennieuws al eens aandacht besteed aan deze waardevolle reeks, waarin in eerdere afleveringen o.a. al de beuk, de eik en de linde aan bod kwamen. De heer Fontaine is oud hoofd van de Dienst Openbaar Groen te Eindhoven en heeft in die stad veel sporen nagelaten. De straat- en laanbeplantingen die onder zijn leiding tot stand zijn gekomen hebben zich ontwikkeld tot prachtige voorbeelden van een verantwoord gebruik van goed en van nieuw sortiment.

De BoomSpiegels bieden een uitgebreid overzicht van boomgeslachten. De auteur behandelt de systematiek en de natuurlijke verspreiding van de soorten, de morfologie, de historie en het gebruik. Maar centraal staat een uitgebreid overzicht van het gekweekte sortiment. In de BoomSpiegels zijn verder ook veel foto's en tekeningen opgenomen. Het geslacht *Alnus* telt volgens de huidige opvattingen 28 soorten. Ze komen verspreid voor over de gematigde zone van het Noordelijk Halfrond. In Amerika komt de els in zuidelijke richting nog voor tot in het noorden van Peru.

Veel soorten zijn echte struiken zoals de in ons land thuishorende witte els, *Alnus incana*. Maar er zijn veel soorten die echte bomen worden en gaandeweg toch wat meer verschijnen in lanen en brede straten. Fontaine behandelt diverse voorbeelden ervan. Zoals de *Alnus cordata*, een soort met leerachtige, hartvormige bladeren uit Zuid Italië, *Alnus x spaethii*, een zeer groeiachtige hybride met lange smalle bladeren en *Alnus subcordata* 'Oberon' (in de BoomSpiegel nog onder de niet juiste naam *A. rubra* 'Oberon'), een groeiachtige boom uit de regenwouden ten zuiden van de Kaspijsche Zee.

Al met al een zeer interessant en goed leesbaar overzicht van de els in al zijn facetten.

In BoomSpiegel 8 vinden we dezelfde opzet en al evenzeer grondige behandeling van de *Robinia*. Deze boom wordt in de wandeling nogal eens *Acacia* genoemd, al vermeldt Heukel's Flora alleen *Robinia*. Fontaine rekent met deze verkeerde gewoonte af door als ondertitels *Schijnacacia* en *Valse Acacia* op te voeren en doet ook verder uit de doeken hoe de verwarring ontstaan is. De *Robinia* is nogal in het nieuws geweest vanwege de kwaliteit van het hout. Als hardhout zou het hout van tropische soorten kunnen vervangen. Ook Fontaine schenkt hier

aandacht aan. Maar belangrijker voor hem is toch het gebruik in het openbaar groen en tuinen. Het geslacht *Robinia* hoort van nature thuis in Noord-Amerika en Mexico en telt ongeveer 20 soorten. In het gekweekte sortiment spelen slechts enkele soorten een rol, maar zij brengen met hun cultivars een interessante verscheidenheid aan bloemkleuren en groevormen. Veruit het belangrijkste is de soort *Robinia pseudo-acacia*. Een zeer fascinerende cultivar van deze soort is de goudgele 'Frisia' die in Nederland rond 1935 ontstond en nu wereldwijd wordt toegepast. Het meest zie je in ons land de bolacacia, *R. pseudoacacia* 'Umbraculifera'. Meestal worden de boompjes om de 1-2 jaar helemaal kaalgesnoeid en zien we in de zomer de heldergroene jonge takken. Maar ongesnoeid ontwikkelen ze een mooie, zeer gesloten, afgeplatte kroon. De BoomSpiegel toont hem op diverse foto's.

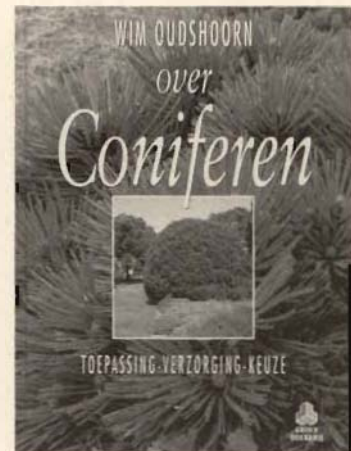
Met deze twee delen is de serie hopelijk nog lang niet afgesloten. De volgende zou alweer bijna ter perse gaan. Een leuke serie voor wie zich interesseert in alle interessante aspecten van onze bomen.

Dr. Piet C. de Jong

Coniferen

Wim Oudshoorn
Groenboekery - Uitg. Kosmos, Utrecht.
ISBN 90 215 2082 6

Coniferen nemen onder de bomen een bijzondere plaats in: zij zorgen ook in de winter voor een 'groene' tuin. Toen ik bijna twintig jaar geleden de nederlandse vertaling van het in 1972 in Engeland verschenen boek: "Conifers for your garden" in handen kreeg (de bewerking was van C. Verboom en de uitgave van Plant Propaganda Holland), was dit voor mij aanleiding,

ruim dertig soorten coniferen in mijn tuin te planten. En de vele vormen en kleurschakeringen blijven boeien.

Het is bijzonder verheugend, dat Wim Oudshoorn, die reeds zoveel interessante publikaties op zijn naam heeft staan, nu ook een boek aan coniferen heeft gewijd.

Het boek bespreekt de belangrijkste soorten en bevat zeer fraaie foto's. Daarnaast krijgen wij waardevolle informatie over onderwerpen als herkomst, naamgeving, coniferen als houtproducent, verzorging, vermeerdering, toepassingsmogelijkheden. Verder wordt aandacht besteed aan kamerplanten, kuisplanten en bonsai. In het aanhangsel vinden wij een lijst van tuintentra met een bijzonder grote sortering coniferen en de adressen van enkele pineta en arboreta.

Het aantal boeken, dat speciaal aan coniferen is gewijd, is niet groot. Wim Oudshoorn noemt enkele titels in zijn boek. Wij mogen het werk van hem dan ook beschouwen als een waardevolle aanvulling van de literatuur op dit gebied, en willen het gaarne warm bij u aanbevelen!

Joop Comijs

12 vragen over iepenziekte

1. Is de iep nog te redden?

Ja, als Nederland het belang van de iep inziet en de komende jaren enkele tientallen miljoenen gulden wil investeren in de bestrijding van de iepenziekte, dan kan de iep voor Nederland behouden blijven.

Als dat niet gebeurt, zal de iep in minder dan 10 jaar uitsterven. Dit zal gepaard gaan met de nodige gevolgen voor de natuur en het landschap (binnen en buiten de bebouwde kom). *Bovendien zal uitsterven, door het noodzakelijk opruimen en herplanten, veel duurder zijn dan het blijven bestrijden van de ziekte.*

2. Wat doet het Iepeziekte Beraad?

Het IB streeft ernaar, de iep te redden door weer een landelijk gecoördineerd beleid van de grond te krijgen. Daartoe wordt overleg gevoerd met alle belanghebbenden: beheerders en (grote) eigenaren van iepen. Het IB begeleidt het onderzoek naar de noodzakelijke strategie, dat op dit moment wordt uitgevoerd bij het IBN de Dorschkamp.

3. Kun je op dit moment nog wel iepen planten?

In gebieden, waar de besmettingsdruk hoog is, d.w.z. waar vorig jaar veel zieke iepen stonden, is het niet verstandig om nu nieuwe iepen te planten. Hooguit de resistente kloon Columella, als deze boom met zijn zuilvorm tenminste in het ontwerp past. In gebieden waar niet veel zieke iepen voorkomen, kunnen terughoudend nieuwe iepen geplant worden, d.w.z. de min of meer resistente klonen. Deze moeten niet massaal worden gebruikt, maar hier en daar als enkeling, groepje of rijtje. Het gaat erom, dat we de iep continu in gebruik houden zonder hoge risico's te nemen.

klonen niet de vorm van de, zo gewaardeerde gewone iep. Het zijn 'Lobel', 'Plantijn', 'Clusius' en 'Dodoens'. Alle andere soorten en klonen zijn helaas zeer vatbaar. Hiertoe hoort ook de veldiep, die in de jaren '70 massaal is aangeplant in landschappelijke beplantingen en bossen en die nu een enorme besmettingsbron vormt. Het gebruik

5. Is het injekteren van iepen zinvol?

Ja, zeker als het gaat om waardevolle bomen of beplantingen, waarvan u wenst, dat ze de huidige epidemie overleven. Vooral in gebieden met veel zieke iepen is het injekteren de enige zekere manier om de bomen te redden. In de praktijk blijkt, dat het injekteren niet helpt bij iepen, die meestal via wortelcontact - al besmet waren door hun burens. Natuurlijk blijft het tijdig weghalen van zieke iepen de hoofdzaak, maar het ontwikkelen van nieuwe resistente rassen en het injekteren blijken daarnaast noodzakelijk. Voor het injekteren dient u contact op te nemen met de Heidemij Bomedienst (055-334411).

6. Wat moet ik doen met een zieke iep?

Een zieke iep, herkenbaar aan het snel geel worden en verdorren van de ene na de andere tak, moet snel onschadelijk gemaakt worden om te voorkomen, dat er kevers in gaan broeden, die de ziekte versprei-

4. Wat zijn de zogenaamde resistente rassen?

Alleen de kloon Columella met zijn zuilvorm lijkt een hoge resistentie te hebben. Verder zijn er enkele variëteiten, die hun resistentie bij lage besmettingsdruk bewezen hebben, maar die waarschijnlijk wel aangetast worden als ze worden beïnvloed door veel "besmette" kevers. Bovendien hebben deze iepen-

den. Het onschadelijk maken kan het beste gebeuren door de gemeente of door een betrouwbaar bedrijf, want het is aan strenge regels gebonden. Deze regels vindt u terug in de brochure "Voorschriften iepenhout" van Omega Groenadvies". Gemeenten en bedrijven kunnen deze brochure bestellen bij de Bomenstichting. Particuliere eigenaren kunnen daar beter niet aan beginnen, maar advies vragen aan hun eigen plantsoendienst.

7. Is er een subsidie voor het vellen van iepen?

Nee, in de meeste gevallen moet de eigenaar van de bomen het onschadelijk maken zelf betalen. In sommige gemeenten regelt en betaalt de gemeente de hele operatie.

8. Is het onschadelijk maken verplicht?

Ja, dat wil zeggen in die gemeenten die een iepenziektebepaling hebben opgenomen in hun APV (Algemene Plaatselijke Verordening).

9. Is het hout nog ergens voor te gebruiken?

Het gebruik van ongeschild hout voor de open haard is één van de grootste oorzaken van de huidige epidemie. Mensen vervoeren het hout-met-kevers het hele land door en daardoor kunnen op de meest onverwachte plaatsen ineens iepen ziek worden. De beheerders staan dan machteloos, want hier kan geen beleid tegenop.

Daarom zou iedereen eraan mee moeten werken, dat er *geen ongeschild iepenhout wordt vervoerd*, tenzij onder streng gecontroleerde voorwaarden. Iepenhout is prachtig hout, zeer geschikt voor allerlei doeleinden. Jammer genoeg is de houtindustrie in Nederland niet in staat, het massale aanbod van iepenhout te verwerken. Het gevolg is, dat het hout nu veelal verdwijnt in de versnipperaars, naar het groenrecyclingsbedrijf of in de open haard. De eerste twee oplossingen zijn wel zonde van het mooie hout, maar veilig, als het gaat om het verspreiden van de iepenziekte, mits de bedrijven zich aan de regels houden.

SAMENGEVAT**10. Wat adviseert u particuliere eigenaren?**

Als u iepenziekte constateert in uw eigen tuin, bel dan de plantsoendienst van uw gemeente. In sommige, zeer actieve gemeenten zal men u met praktische maatregelen verder helpen, maar u krijgt minstens advies. U kunt bij de Bomenstichting de folder "de iep, de iepenziekte en hoe u kunt helpen" bestellen (zie onderaan). Als u buiten uw eigen tuin iepenziekte constateert, geef dit dan ook door aan de plantsoendienst. Als hierop niet of te traag wordt gereageerd, kunt u zogenaamde "vlammen" op de zieke iepen plakken om opvallend aan te tonen, dat deze bomen te lang blijven staan. Bestelwijze vlammen: zie onderaan.

11. Wat adviseert u alle andere beheerders?

In elk geval doorgaan met de bestrijding, steeds in goed overleg met andere eigenaren/beheerders in uw gebied

om de praktische (on)mogelijkheden goed tegen elkaar af te wegen.

- Voorlopig geen of weinig nieuwe iepen planten.
- Waardevolle beplantingen laten injekteren, a;s er serieus kans is op besmetting.
- De vakpers (vooral Tuin en Landschap) in de gaten houden, want daarin worden nieuwe ontwikkelingen gemeld.

12. Waar zit het iepenziekteberaad?

Het sekretariaat van het IB wordt sinds 1 januari '94 gevoerd door de Bomenstichting. U kunt bij ons inlichtingen vragen, maar we verzoeken u, dit tot een minimum te beperken, en uw vragen liefst schriftelijk te stellen. Lees eerst de schriftelijke informatie goed door, misschien vindt u daarin het antwoord op uw vraag.

Marjan van Elstrand

Informatie bestellen

- folder "de iep, de iepenziekte en hoe u kunt helpen"
- f 2,50 per stuk, inclusief porto
- vlam f 5,- (inclusief porto) voor 10 exemplaren
- brochure voor-schriften iepenhout (uitgave Omegam Groenadvies) voor gemeenten, bedrijven en grote beheerders. Prijs f 5,-

Voor grotere aantallen geldt een korting.

Bestelwijze voor partikulieren: Bedrag overmaken op giro 2108755 t.n.v. Bomenstichting te Utrecht, o.v.v. de titel. Bedrijven, gemeenten en beheerders kunnen telefonisch bestellen.

4 en 5 juni

Nationaal Natuur- en Milieuspektakel

Landgoed Boekesteyn, Noordereinde 56, 's Graveland zaterdag van 9.00 - 18.00 uur zondag van 8.00 - 17.00 uur De Nederlandse Spoorwegen verkopen speciale trein-buskaarten. U reist met de trein naar station Hilversum en vandaar rijden pendelbussen naar landgoed Boekesteyn. Toegang is gratis.

4 juni

Dagexcursie Nederlandse Dendrologische Vereniging (NDV)

Excursie naar Amersfoort. Verzamelen van 10.00-10.30 uur bij het pannekoekenrestaurant 'De Kabouterhut', B.W. laan 202 (naast de dierentuin). Voor deelname telefonisch op te geven bij mevrouw M. Pels Rijcken, tel. 033-940742

11 en 12 juni

Het houtambacht heeft toekomst

Een expositie van houten produkten van moderne ambachtsmensen op het mooie landgoed Hackfort gelegen tussen Zutphen en Vorden. beide dagen geopend van 10.00 - 18.00 uur, toegang f 5,-

18 juni

Donateursexcursie Bomenstichting

Bezoek aan kasteel Sypesteyn in Nieuw- Loosdrecht en lezing van Gerit de Graaff. Voor programma en aanmelding zie de bijlage in dit nummer.

26,27,28 augustus

Zomereexcursie NDV

Excursie van de Nederlandse Dendrologische Vereniging naar België en Luxemburg met beperkte deelname-mogelijkheid. Indien de bus niet is volgeboekt door leden van de N.D.V. is deelname mogelijk voor donateurs van de Bomenstichting. Kosten f 450,- voor tweepersoonskamer, opgeven bij de secretaris van de N.D.V. Stamerweg 14, 3941 XJ Doorn.

10 en 11 september

Tuinbeurs van het Noorden

In de Hortus in Haren (Gr.) vindt voor de tweede keer deze groots opgezette herfstbeurs plaats. Openingstijden: beide dagen van 9.00 - 17.00 uur

vanaf 11 oktober

Bomencursus

De KNNV-afdeling Utrecht een nieuwe cursus naaldbomen (coniferen). De nadruk komt te liggen op het leren herkennen van deze planten. De 8 les-avonden worden telkens gevolgd door 8 excursies op de zaterdagochtend. De cursusavonden worden in 'Het Dorpshuis' in De Bilt gehouden De kosten van deelname zijn f 125,- (KNNV-leden f 115,-). Aanmelden voor 1 augustus 1994 Inlichting bij de cursusleider Kees Marsman, telefoon 030-202382.

5 oktober

Symposium boomtaxaties

inl. 08370-95111 (IBN-DLO, Bert Jansen)

15 oktober

Donateursexcursie Bomenstichting

Lezing van Dusty Miller en bezoek aan het Mastbos in Breda.

15 oktober

Excursie NDV

Ambrosiushoeve te Hilvarenbeek en kwekerij van M. v.d. Oever te Haaren, Noord-Brabant. Verzamelen 10.00-10.30 uur bij Ambrosiushoeve. Opgeven bij de secretaris van de N.D.V.

tot 27 november

De Boom in

tentoonstelling van de IVN-afdeling Geldrop over het dierlijk en plantaardig leven in, om en onder de boom. Plaats: Natuurinformatiecentrum 'De Paardestal' in Geldrop. Geopend op elke zondagmiddag van 13.00 - 16.00 uur. Inlichtingen: 040-856943 of 040-850041.

Boomschorsjes

Dit is de tweede aflevering van de puzzel, waarin we u testen op uw kennis van de kenmerken van de schors. Evenals de vorige keer komen drie loofbomen en één conifeer voor het voetlicht.

Schors 1

Loofboom

Een bijzonder fraai bloeiende boom. Behoort tot de vlinderbloemigen. Zijn land van herkomst is Noord-Amerika, maar hij vindt al sinds het begin van de 17e eeuw zijn weg in Europa. De wetenschappelijke geslachts- en soortnaam is ...

Schors 2

Conifeer

Een inheemse boomsoort. Op latere leeftijd krijgen deze bomen een parasolvormig uiterlijk. Het hout werd veel in de mijnbouw gebruikt, maar is ook geschikt voor vele andere doeleinden. De wetenschappelijke geslachts- en soortnaam is ...

De schorsfoto's zijn van volgroeide exemplaren gemaakt, omdat de schors van jonge bomen bij verschillende soorten aanzienlijk afwijkt van de oudere soortgenoten.

Per keer vragen we u om vier namen. Per afbeelding wordt een kleine aanwijzing gegeven en gevraagd welke naam of namen u moet invullen. Dit kan zijn de wetenschappelijke naam. Gevraagd wordt dan naar de geslachtsnaam en eventueel de soortnaam. Bijvoorbeeld voor de Zomereik is de geslachtsnaam *Quercus* en de soortnaam *robur*. Als de Nederlandse naam gevraagd wordt, dan staat aangegeven of de volledige naam van de soort wordt verlangd, bijvoorbeeld *Zomereik* of dat kan worden volstaan met alleen de geslachtsnaam *Eik*.

U kunt uw oplossing vóór 21 juni sturen naar het secretariaat van de Bomenstichting, Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht. Onder de goede inzenders worden weer vijf boekjes 'Dichter bij bomen' verloot. In het volgende nummer worden de uitslag en de prijswinnaars bekend gemaakt.

De oplossing van de puzzel in Bomennieuws 1 van dit jaar was: schors 1 - Betula; schors 2 - beuk; schors 3 - Pseudotsuga; schors 4 - Acer pseudoplatanus. Winnaars van een boekje Dichter bij bomen zijn:

- Jeroen Osinga, Zuidwolde
- Lucienne Weststrate, Assendelft
- H. Vermey, Wassenaar
- I.D. Vincent, Holten
- Edith Zupancic, Lelystad

Schors 3

Loofboom

Een bekende straatboom, die geen toelichting behoeft
De Nederlandse geslachtsnaam is ...

Schors 4

Loofboom

Eveneens een inheemse boom. Komt in vrijwel geheel Nederland voor. De vruchten zijn gesteeld. Speelt een belangrijke rol in de mythologie. De volledige Nederlandse naam is ...

Nieuwe uitgaven

Stadsbomenvademecum deel 3 - verzorging

Deel 3 gaat over boomverzorging. Zo-
wel achtergrond informatie over de re-
aktie van bomen op verwonding tot
alle vormen van snoei en de omgang
met beschadigingen en holten worden
behandeld. Ook
ziekten en plagen,
beoordelen van de
vitaliteit van de
boom, het beoor-
delen van de groei-
plaats en
methoden en tech-
nieken om de
groeiplaats te ver-
beten komen
aan de orde.
De inhoud van
deel 3 sluit aan bij
het werk van de
boomverzorger,
maar het is ook
voor niet specialis-
ten een waardevol
boek.

f 86,- (incl. porto)

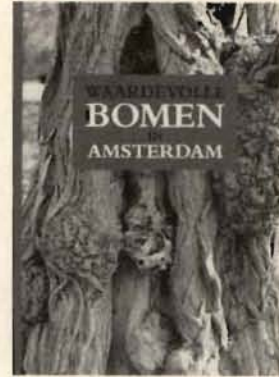

Stadsbomen van A - Z

Stadsbomen van A - Z heet voortaan
*Stadsbomenvademecum deel 4 -
boomsoorten en gebruikswaarde*. De
nieuwe versie van het bekende boek
Stadsbomen van Acer tot Zelkova van
Theo Janson is geheel herzien en
vormt het sluitstuk van het Stadsbo-
menvademecum.

Stadsbomenvademecum deel
4 is van belang voor het werk
van de beleidsvormer, de ont-
werper, de inrichter, de
boomverzorger en degenen
die onderwijs op dit gebied vol-
gen. Ook voor liefhebbers die
informatie over groeivoorwaar-
den en beperkingen willen we-
ten van de verschillende
straat- en parkbomen in ons
land is dit een uniek boek.

Stadsbomenvademecum deel
4 wordt door IPC groene ruim-
te in samenwerking met de Bo-
menstichting uitgegeven en
verschijnt in de loop van juli
'94. De prijs is nog niet be-
kend.

Waardevolle bomen in Amsterdam

Poëzie, wetenswaardigheden en het
overzicht van de waardevolle bomen
in onze hoofdstad.

Uitgave door Stichting STOA 75 in sa-
menwerking met de dienst Stedelijk
Beheer van Amsterdam.

ISBN 90 9006686 1

f 32,- (incl. porto)

Bestellen

De artikelen zijn te bestellen door
het bedrag over te maken op girore-
kening 2108755 van de Bomen-
stichting. Het gewenste artikel
s.v.p. vermelden.

Zo'n boom laat je toch niet vallen?

**De Bomenstichting moet steeds harder vechten
om bomen te kunnen behouden. Steeds vaker
wordt er door mensen een beroep op ons ge-
daan. Een grotere achterban en meer financiële
middelen zijn onontbeerlijk als we bomen willen
redden. Steun ons. Wordt óók donateur van de
Bomenstichting!**

Ja, ik doe mee.

- Ik word donateur en betaal minimaal f 35,- per jaar
- Ik word 65+ donateur en betaal minimaal f 25,- per jaar

Naam: Voorl.: Geb. jaar 19

Adres:

Postcode: Woonplaats:

Als donateur ontvangt u 4 keer per jaar Bomennieuws en 2 nieuwe afleveringen van de folderserie
Bomen & ... Bovendien kunt u 2 keer per jaar deelnemen aan een donateursexcursie.

Deze bon kopiëren of uitknippen en in een geopende, ongefrankeerde envelop sturen naar:
Bomenstichting, Antwoordnummer 9013, 3500 ZA UTRECHT. Bedankt!

Gabor speelt mooi weer

Op 23 maart was het boomfeestdag. De officiële, landelijke viering was in Losser met als eregast staatssecretaris Gabor. Hij zou de eerste boom planten, maar hield eerst een toespraak voor het gezelschap van honderden kinderen en tientallen genodigden. Eén zin uit zijn toespraak bleef met weerhaken in mijn geheugen zitten: "Jullie weten misschien dat er heel veel iepen doodgegaan zijn aan de iepenziekte en daarom is het nu zo fijn dat ik vandaag een resistente iep, de 'Columella' mag gaan planten". Ik was op dat moment vast niet de enige die zich realiseerde dat juist deze man politiek verantwoordelijk is voor het beleid waardoor de ziekte epidemische vormen aannam. Als hij de afgelopen jaren positief en soepel had gereageerd op de noodkreten vanuit het land, dan was de iepenziekte niet dermate uit de hand gelopen, dat we nu soms vrezen voor het uitsterven van de iep. En bovendien is deze zelfde mijnheer Gabor er uiteindelijk verantwoordelijk voor, dat het iepeveredelingsonderzoek bij het IBN de Dorschkamp de nek is omgedraaid. De resistente iep Columella was het laatste produkt van het onderzoek; intussen ligt dat stil uit bezuinigingsoverwegingen, terwijl er nog veelbelovend materiaal op de kwekerij staat. Dan vraag je je toch weer tandenknaarsend af, waar de rijksoverheid mee bezig is.

Binnenkort komt er een nieuwe minister of staatssecretaris met natuur, landschap en stedelijk groen in zijn of haar portefeuille. Laten we hopen dat die het belang van de iep voor Nederland beter inziet en ernaar handelt.

De arrogantie van het geld

Langs de Edeseweg in Bennekom staan veel oude villa's met vaak indrukwekkende tuinen. Drie van die villa's zijn eigendom van de rijke heer Slothouber, die meende, o dat aaneengesloten stuk grond nog wel meer te kunnen verdienen, dan alleen de huuropbrengsten. Hij nodigde een architect uit, om een appartementencomplex te ontwerpen. De karakteristieke, maar niet als monument beschermde villa's, hun inwoners en tientallen bomen zouden plaats moeten maken voor drie identieke gebouwen, waarin 16 appartementen (verkoopprijs ongeveer 5 ton per stuk).

Het gaat om linden, (suiker)esdoorns, een den, een paardekastanje en een rij oude taxusbomen. Vier van die bo-

men staan bij ons geregistreerd als monumentale boom, vijf andere voldeden tot nu toe nog net niet aan de criteria, maar zijn ook indrukwekkend. De rest is weliswaar niet monumentaal, maar gezond en de moeite waard, al was het alleen maar omdat het geheel een groen paradijsje vormt, waar mensen, planten en dieren zich thuisvoelen.

Om de bouw mogelijk te maken moest wel het bestemmingsplan gewijzigd worden. Dat gaf de gemeente Ede een gunstige onderhandelingspositie, want nu kon zij voorwaarden stellen voor het behoud van de bomen. (Over de villa's en hun bewoners dacht niemand na, de mensen moesten hun heil maar ergens anders zoeken.) Vier bomen zouden met de nodige voorzorgsmaatregelen gespaard worden. Dat werd zwart op wit gezet. Sommige andere bomen zouden ook blijven staan, maar iedereen wist, dat de toekomstige bewoners van de

Marjan van Elsland

apartementen al snel zullen gaan klagen over lichtgebrek en "al dat vieze blad in de herfst". Dus daar wordt dan een kapvergunning voor aangevraagd en die kan de gemeente volgens de nu geldende regels nauwelijks weigeren. Van de tientallen bomen zullen er dus uiteindelijk maar een paar overblijven.

De plantsoendienst wees hier herhaaldelijk op, maar kreeg geen gehoor bij de dienst Ruimtelijk Ordening. De bestemmingsplanwijziging werd in orde gemaakt en aan de provincie

voorgelegd. Ondanks protesten van bewoners, omwonenden en zelfs de dorpsraad van Bennekom keurde de provincie de wijziging goed. Een laatste mogelijkheid om dit waardevolle groen in het centrum van het dorp te redden was het indienen van een bezwaar bij de Raad van State. Maar gemeente en provincie hebben geen echte procedurefouten gemaakt en dat is het enige, waar de Raad van State officieel op let. Toch moet de zitting op 6 januari een onbehaaglijk gevoel hebben achtergelaten bij de vertegenwoordigers van gemeente en provincie. Ze kregen er stevig van langs. vooral de slotvraag van de voorzitter moet aangekomen zijn: "gemeente, welk algemeen belang is er gediend met dit plan?" De gemeente stond met de mond vol tanden, maar ik wist het wel: "hier is maar één belang gediend, namelijk dat van mijnheer Slothouber die samen met de gemeente, de architect, de aannemer en de makelaar veel geld aan dit project gaat verdienen. Ik wacht vol spanning de uitspraak af.

Alleen die boom nog weg

Deze tekst gebruikte de Baarnse makelaar J. van Berkum als aandacht-trekker in een advertentie in de Baarnsche Courant van 25 maart jl. Hij bood daarin diverse huizen te koop aan in het prachtige, boomrijke Baarn. We belden hem om te vragen wat de bedoeling van deze 'grap' was en kregen een ontzettend dom antwoord: "Het is zomaar een zin om de aandacht te trekken. Het gaat niet over bomen. Een reclameburo heeft de teksten bedacht, die we wekelijks wisselend plaatsens. Een andere is: "Lekker dicht bij je schoonmoeder". Moet ik nog uitleggen, waarom ik me zo boos maak over dit soort onnadenkende 'spitsvondigheden'? Laat mensen een huis-met-boom wel of niet kopen, maar voorkom dat ze wel het huis kopen, maar al bij voorbaat de boom er niet bij. Als makelaar hoef je nog niet eens natuur- en milieubewust te zijn om te snappen dat je jezelf in de vingers snijdt met deze mentaliteit: huizen met bomen en huizen in boomrijke wijken zijn namelijk meer waard, dus verdien je meer aan de verkoop. De volgende keer even nadenken, mijnheer van Berkum!